Catechism

E[illegible]HAD

BYRR AR

a 1750

[illegible]echiſm yr Eglwys

YNGHYD A

Thyſtiolaethau o'r Scrythur lan.

O waith y Gwir-barchedig Dad yn Nuw
JOHN WILLIAMS. Eſcob Caer-Gei.
wedi gyfieithu gan *John Morgan* Vicar Aber-Conway.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

LLUNDAIN,
Argraphwyd dros *Matth. Wootton*, dan lun y tair
Dagr yn *Fleet-ſtreet*. 1699.

A B C CH D DD E F FF G NG H I J K L
LL M N O P PH Q R S T TH U V W X
Y Z.

a b c ch d dd e f ff g ng h i j k l ll m n o p ph q
r ſ s t th u v w x y z, &c.

a e i o u w y y.

A B C CH D DD E F FF G NG H I J K L
L LL M N O P PH Q R S T TH U V W X
Z.

a b c ch d dd e f ff g ng h i j k l ll m n o p ph q r ſ s
t th u v w x y z, &c.

a e i o u w y y.

A B C CH D DD E F FF G NG H I
K L LL M N O P PH Q R S T TH
U W X Y Z.

a b c ch d dd e f ff g ng h i j k l ll m n o p ph q
r ꝛ ſ s t th u v w x y z, &c.

a e i o u w y y.

EGLURHAD

BYRR AR

Gatechiſm yr Eglwys.

Y Catechiſm, hynny yw, Athrawiaeth i'w dyſcu gan bob dyn, cyn ei ddwyn iw gonffirmio gan yr Eſgob.

RHAN I.

Am addunned y Bedydd.

Q. BEth yw dy Enw di?
A. N. neu M.

Q. Paham y gofynnir yn gyntaf, Beth ywdy enw di?

A. I ddwyn im' côf y Ffydd a broffeſſais yn fy medydd, pan dderbyniais gyntaf fy Enw Chriſtnogawl.

Q. Pwy a roddes yr Enw hwnnw arnat ti?

A. Fy Nhadau-bedydd a'm Mammau-bedydd wrth fy medyddio, pan im gwnaethpwyd yn Aelod o Ghriſt, yn Blentyn i Dduw, ac yn Etifedd teyrnas Nef?

Q. Paham y gofynnir, *Pwy a roddes yr enw hwnnw arnat ti?*

A. I beri i mi gofio y Ddyledſwydd yr hon y pryd hynny a addewais i trwy fy Nhadau-bedydd. ei chyflawni.

Q. Paham y rhoddwyd i chwi eich Enw Chriſtnogawl yn y *Bedydd*?

A. Oblegid fy nghyſſegru i Ghriſt y pryd hynny, a'm derbyn i gyfammod ag ef, ô herwydd yr unrhyw Reſwm y rhoddwyd yr Enw yn yr Enwaediad; megis *i Iſaac, Gen.* 21, 3, 4. *i Ioan Fedyddiwr, Luc.* 1. 59. ac i'n *Hiachawdwr, Luc* 2. 21.

Q. Paham y rhoddodd *Tadau-bedydd* eich Enw i Chwi?

A. Fal yn ôl yr hên arfer yn Eglwys yr Juddewon (*a*) ac yn Eglwys Ghriſt, y byddeint hwy yn dyſtion, ac yn feichiau am i mi gyflawni yn well yr hyn a ofynnid gennyf y pryd hynny (*b*). (*a*) *Eſay* 8. 2, 3. (*b*) 1 *Pet.* 3. 21.

Q. Pa Ragorfreintiau yr ych chwi yn eu derbyn, neu a roddir i chwi yn y Bedydd?

A. Tair o Ragorfreintiau yr wyf yn eu derbyn; megis fe a'm gwnaethpwyd i, 1. yn Aelod o Ghriſt: 2. yn Blentyn i Dduw: 3. ac yn Etifedd teyrnas Nef.

Q. Paham y dywedir ych *gwneuthur* chwi yn Aelod o Ghriſt; yn Blentyn i Dduw? *&c.*

A. Oblegid nid felly y ganed fi (*a*), eithr fe a'm *gwnaed* felly yn y Bedydd (*b*). (*a*)

Ioan 1. 12, 13. *cynnifer ac a'i derbyniaſant, efe* a roddes iddynt allu [*neu Fraint*] *i fod yn feibion i Dduw,* ——— *y rhai ni aned o waed nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys dyn, eithr o Dduw.* (*b*) Ioan 3. 5, 6. *Oddieithr geni dyn o ddwfr ac o'r yſpryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Dduw. Yr hyn a aned o'r cnawd ſydd gnawd, a'r hyn a aned o'r yſpryd, ſydd yſpryd.*

Q. Pa beth ydyw bod yn *Aelod o Griſt?*

A. Bod yn Aelod o Eglwys Ghriſt. 1 Cor. 12. 12. *Canys fel y mae y Corph yn un, ac iddo aelodau lawer, a holl Aelodau 'r un Corph, cyd bônt lawer, ydynt un corph: felly y mae Chriſt hefyd, neu 'r Eglwys Ghriſtianogol. Adnod* 27. *Chwy chwi ydych gorph Chriſt ac aelodau o ran.*

Q. Paham y dywedir fod Aelod o Eglwys Ghriſt yn *Aelod o Ghriſt?*

A. Oblegid mai Corph dirgeledig Chriſt yw 'r Eglwys (*a*), a Chriſt yw pen (*b*) y corph hwnnw. (*a*) Epheſ. 1. 22, 23. *yr Eglwys, yr hon yw ei gorph.* (*b*) Epheſ. 5. 23. *Chriſt yw pen yr Eglwys.*

Q. Pa beth yw bod yn *Blentyn i Dduw?*

A. Bod yn Blentyn i Dduw yw bod mewn cyfammod â Duw. Felly yr oedd yr *Iuddewon yn Blant i Dduw* (*a*), ac o'r *cyfammod* (*b*): (*a*) *Deut.* 14. 1. (b) *Act.* 3. 25.

Q. Paham y dywedir ych bod chwi yn gyntaf yn *Aelod o Ghriſt*, a chwedi yn *Blentyn i Dduw?*

A. Oblegid mae trwy Ghriſt y gwnaethpwyd fi yn Blentyn i Dduw: Epheſ. 1. 5. *wedi iddo ein rhagluniaethu ni i fabwyſiad trwy Ieſu Ghriſt iddo ei hun.*

Q, Pa beth ydyw bod yn *Etifedd teyrna* *Nef*?

A. Bod felly trwy Addewid. Felly y dywedir ein bod ni yn cael yr hyn a addawodd Duw, ac o'r hyn y mae i ni hawl trwy'r addewid honno: Ioan 3. 36. *Yr hwn ſydd yn credu yn y Mab, y mae ganddo fywyd tragwyddol.*

Q. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd a'th Fammau-bedydd yr amſer hwnnw troſot ti?

A. Hwy a addawſant, ac a addunaſant dri pheth yn fy Enw. Yn gyntaf, ymwrthod o honof a Diafol, ac a'i holl weithredoedd, a rhodres a gorwagedd y Byd anwir, a phechadurus chwantau y cnawd. Yn ail, bod i mi gredu holl Byngciau Ffydd Chriſt. Ac yn drydydd, cadw o honof wynfydedig ewyllys Duw a'i orchymmynion, a rhodio yn yr unrhyw holl ddyddiau fy mywyd.

Q. A pha beth yr ych chwi yn rhwym i *ymwrthod*?

A. A'r tri gelyn yſprydol, y rhai a rwyſtrant fy nedwyddwch yn y byd hwn, a'm gwynfyd tragwyddol yn y byd a ddaw.

Q. Pa rai ydynt?

A. Y Cythraul, y Byd, a'r Cnawd.

Q. Pa beth ydyw *ymwrthod* a hwynt?

A. Ymwrthod a hwynt, yw eu caſhau nhw yn fy nghalon *oddimewn* yn hollawl, ac ymadel a hwynt *yn fy* ymarweddiad *oddiallan*, *fel na ddilynwyf hwynt ac n'am tywyſer ganddynt*.

Q. Beth ydyw 'r Cythraul?

A. Y cythraul yw enw yr holl Angylion colledig a gwympodd (*a*), o ba rai y mae un yn dywyſog (*b*): (*a*) 2 Pet. 2. 4. *Nid arbedodd Duw yr Angylion a bechaſant, eithr ef a'u taflodd hwynt i Uffern.* (*b*) Mat. 12. 24, 27. *Beelzebub pennaeth y Cythreuliaid* Mat. 25. 41. *Diafol a'i angylion.*

Q. Paham y gofynnir gennych yn y lle cyntaf *ymwrthod* o honoch a Diafol?

A. O herwydd ei fod ef yn Elyn anghymmodol (*a*) i'n Hiachawdwr (*b*), ac yn Elyn tra-pheryglus i ninnau (*c*). (*a*) 2 Cor. 6. 15. *Pa gyſſondeb ſydd rhwng Chriſt a Belial?* (*b*) Dat. 12. 7. *Bu ryfel yn y Nef, Michael a'i Angylion a ryfelaſant yn erbyn y Ddraig; a'r ddraig a ryfelodd, a'i hangylion hithau.* (*c*) 1 Pet. 5. 8. *Y mae eich gwrthwynebwr Diafol, megis llew rhuadwy, yn rhodio oddiamgylch, gan geiſio y neb a allo ei lyngcu.*

Q. Pa beth y mae *gweithredoedd Diafol* yn ei arwyddocau?

A. Pob Pechod: 1 Ioan 3. 8. *Fe ymddangoſodd Mab Duw, fel y dattodai weithredoedd Diafol.*

Q. Paham y gelwir Pechod *yn weithredoedd Diafol*?

A. O ran iddo ef bechu yn gyntaf (*a*), a chwedi fe a hudodd ddynion i bechu (*b*), ac y mae ef beunydd yn temtio i bechod (*c*): (*a*) 1 Ioan 3. 8. *Yr hwn ſydd yn gwneuthur pechod o Ddiafol y mae: o ran y mae Diafol yn pechu o'r dechreuad.* (*b*) 2 Cor. 11. 3. *Fe dwyllodd y ſarph Efa trwy ei chyfrwyſtra.* (*c*) Epheſ. 6. 11, 12. *Gwiſgwch oll-Arfogaeth Duw, fel y galloch ſefyll yn erbyn cynllwynion Diafol. Oblegid nid* *yw ein hymdrech ni yn erbyn gwaed a chnawd, ond yn erbyn tywyſogaethau, yn erbyn awdurdodau, yn erbyn drygau yſprydol*, &c.

Q. Pa beth yw 'r ail Gelyn yr ych chwi i ymwrthod ag ef?

A. *Y Byd anwir hwn* (a), gyd a'i holl *rodres a'i wagedd:* (a) Gal. 1. 4. *yr hwn a'i rhoddes e'i hun tros ein pechodau, fel i'n gwaredei ni oddiwrth y byd drwg preſennol yma.*

Q. Paham y gelwch ef, *Y Byd drygionus hwn?*

A. Nid oblegid unrhyw ddrwg yn y byd ei hun; o ran fe a'i gwnaed ef yn dda iawn (*a*): ond o herwydd y drygioni y mae yn ein temtio ni i'w wneud (*b*); a'r drwg ddeufnydd y mae dynion annuwiol yn ei wneuthur o honaw: (*a*) Gen. 1. 31. *gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai, ac wele da iawn ydoedd.* (*b*) 1 Ioan 2. 15. *na cherwch y Byd, na'r pethau ſy yn y byd: o châr neb y Byd, nid yw cariad y Tad ynddo ef.* Iaco 4. 1, 2, 4.

Q. Beth yw meddwl y gair *Rhodres?*

A. Anrhydedd a Gogoniant bydol. Act. 25. 23. *A daeth Agrippa a rhwyſg mawr.*

Q. Beth ydyw ymwrthod â *rhodres* y Byd hwn?

A. Ymgadw yw oddiwrth bob anghymmedrol ddymuniad ar ôl Anrhydedd a Gogoniant y Byd, ac oddiwrth bob balchder ac ymffrôſt yn yr hyn y mae 'r un o honom yn ei fwynhau: 1 Ioan 2. 16. *balchder y Bywyd nid yw o'r Tad, eithr o'r byd y mae.* Phil. 2. 3. *Na wneler dim drwy wâg-ogoniant, eithr mewn goſtyngeiddrwydd, gan dybied ei gilydd yn well na chwi eich hunain.*

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddeall wrth *Wagedd* y byd hwn, â pha un y mae 'n rhaid i chwi ymwrthod?

A. Cybydd-dod (*a*), a elwir *chwant y llygaid*, 1 Ioan 2. 16. (*a*) Eccle. 4. 8. *Mi a welais wagedd tan yr haul; y mae un yn unig ac heb ail, ie, nid oes iddo na mab na brawd: ac etto nid oes diwedd a'r ei lafur oll, ie ni chaiff ei lygad ddigon o gyfoeth*, &c. 1 Tim. 6. 9, 10. *Y rhai ſydd yn ewyllyſio ymgyfoethogi, ſydd yn ſyrthio i brofedigaeth a magl, a llawer o chwantau ynſyd a niweidiol*, &c.

Q. Beth ydyw 'r trydydd Gelyn yr ych chwi i ymwrthod ag ef?

A. *Pechadurus chwantau y cnawd.* 1 Ioan. 2. 16.

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddeall wrth *bechadurus chwantau y cnawd*?

A. Pob pleſſer anghyfreithlon yr ym ni yn dueddol ac yn naturiol i'w ddilyn; megis Aflendid, Meddw-dod a'r cyffelib. Gal. 5. 19, 21. *Amlwg yw gweithredoedd y cnawd, y rhai yw, tor-priodas, godineb, aflendid, anlladrwydd*, &c.

Q. Beth yw 'r ail ddyledſwydd yr oeddych chwi wrth ych bedyddio, yn rhwym i'w chyflawni?

A. *I gredu holl byngciau Ffydd Ghriſt.*

Am y rhain edrychwch y **Credo.**

Q. Beth yw 'r drydedd ddyledſwydd a ofynwyd gennych chwi yr amſer hwnnw?

A. *Cadw o honof wynſydedig ewyllys Duw a'i Orchymmynion, a rhodio yn yr unrhyw holl ddyddiau ſy mywyd.*

Am hyn edrychwch y Deg Gorchymmyn.

Q. Onid wyt ti yn tybied dy fod yn rhwym i gredu ac i wneuthur megis ac yr addawſant hwy droſot ti?

A. Ydwyf yn wir, a thrwy nerth Duw felly y gwnaf, ac yr wy fi yn mawr ddiolch i'm Tad nefol, am iddo fy ngalw i'r cyfryw ſtat Iechydwriaeth trwy Iesu Ghriſt ein Iachawdwr: ac mi attolygaf i Dduw roddi i mi ei rad, modd y gallwyf aros yn yr unrhyw holl ddyddiau fy einioes.

Q. Paham yr ych chwi yn eich tybied ych hun yn rhwymedig *i gredu a gwneuthyr fel* hyn y pethau a addawſant hwy droſoch chwi?

A. Oblegid yr hyn a addawyd y pryd hynny, oedd yn fy enw i, ac a wnaed gan feichiau droſof fi.

Q. A ydych chwi yn llwyr-ymroi ynoch ych hun i wneuthur yn ól yr hyn a addawſant hwy droſoch chwi?

A. Ydwyf, *trwy nerth Duw*, neu oni wnaf, mae'n rhaid i mi ddiſgwil *colli* y bendithion perthynol i'r ſtât honno, y cefais i fy ngalw a'm cynnwys iddi y pryd hynny. Heb. 2. 3. *Pa fodd y diangwn, os eſgeuluſſwn Iechydwriaeth gymmaint?*

Q. Beth yw 'r ſtat honno?

A. Stât Iechydwriaeth.

Q. Paham y gelwch hi yn *ſtât Iechydwriaeth*?

A. Oblegid bod gennyf yn y ſtât honno yr holl foddion angenrheidiol i Iechydwriaeth, *Rhuf.* 1. 16. *Gallu Duw yw 'r Efengyl i Iechydwriaeth i bob unſydd yn credu*, 2 Tim 3. 15. *Er yn fachgen yr wyt ti yn gwybod yr Scrythur lân, yr hon* *ſydd abl i'th wneuthur di yn ddoeth i Iechydwriaeth.*

Q. Pa fodd y daethoch chwi i'r Stât honno?

A. Ein Tad nefol a'm galwodd i iddi trwy Ghriſt, ac a roddes i mi hawl ynddi trwy 'r Bedydd. Tit. 3. 5. *Nid o weithredoedd cyfiawnder y rhai a wnaethom ni, eithr yn ôl ei drugaredd yr achubodd efe nyni, trwy olchiad yr adenedigaeth ac adnewyddiad yr Yſpryd glân.*

Q. Pa fodd y tybiwch y byddwch abl i wneuthur, ac i ddyfal-barhau yn cyflawni yr hyn a ofynnid gennych y pryd hynny?

A. Mae fy hyder am goglyd ar râs Duw (*a*) im' rhagflaenu (*b*), im' cynnorthwyo (*c*), ac im' cadarnhau (*d*) i ynddi: 2 Cor. 3. 5. *Nid o herwydd ein bod yn ddigonol o honom ein hunain, i feddwl dim megis o honom ein hunain, eithr ein digonedd ni ſydd o Dduw.* Phil. 2. 13. *Duw yw 'r hwn ſydd yn gweithio ynoch chwi* (*b*) *ewyllyſio* (*c*) *a gweithredu.* (*d*) Phil. 1. 6. *Gan fod yn hyderus yn hyn, y bydd i'r hwn a ddechreuodd ynoch chwi waith da, ei orphen hyd ddydd Ieſu Ghriſt.* &c.

Q. Pa fodd yr ych chwi yn tybied y cewch chwi ras Duw?

A. Myfi a *weddiaf ar Dduw* am dano, Luc 11. 9, 10, 13. *Gofynnwch, a rhoddir i chwi; ceiſiwch, a chwi a gewch; curwch a fe agorir i chwi,* &c. *Os chwy-chwi, y rhai ydych ddrwg, a fedrwch roi rhoddion da i'ch plant chwi; pa faint mwy y rhydd eich Tâd o'r Nef yr yſpryd glân i'r rhai a ofynno ganddo?*

RHAN

RHAN II.

Am y Credo.

Q. BEth oedd yr ail Ddyledſwydd a addawyd ei chyflawni yn ych Enw chwi?

A. Bod i mi gredu holl Byngciau Ffydd Ghriſt.

Q. Beth yr ych chwi yn ei feddwl wrth y *Ffydd Ghriſtnogawl*?

A. Yr Athrawiaeth a ddatcuddiodd ac a gyhoeddodd Chriſt, ac ſydd gynnwyſedig yn y Scrythur lân. Act. 24. 24. *Phœlix a wrandawodd Paul ynghylch y Ffydd yng Ghriſt*, neu'r Athrawiaeth Ghriſtnogol.

Q. Beth yr ych chwi yn ei feddwl wrth *Byngciau* 'r Ffydd Ghriſtnogol?

A. Rwy 'n meddwl trwy hynny gyfryw Byngciau o'r Athrawiaeth Ghriſtnogol, ac ſydd ſwyaf angenrheidiol eu credu, y rhai a elwir '*Gwyddorion ymadroddion Chriſt*. Heb. 6. 1.

Q. P'le mae 'r *Pyngciau* rheini wedi eu cynnwys yn fyrr?

A. Ynn *Ghredo yr Apoſtolion.*

Q. Paham y gelwir ef *Credo 'r Apoſtolion?*

A. Naill ai o herwydd Athrawiaeth yr Apoſtolion a gynhwyſir ynddo, neu nid hwyrach oblegid yn y rhan ſwyaf o hono ei wneud ef yn amſer yr Apoſtolion, neu o amgylch hynny, fel ac yr ym yn darllen am *Ffurf o ymadroddion iachus*, 2 Tim. 1 13.

Y Credo.

Q. Adrodd i mi fannau dy Ffydd?

A. Credaf yn Nuw Dad, oll-gyfoethawg, Creawdwr Nef a Daiar. Ac yn Jeſu Ghriſt ei un Mab ef, ein Harglwydd ni: yr hwn a gaed trwy'r yſpryd glan; a aned o Fair forwyn, a ddioddefodd dan Pontius Pilatus, a groeſhoeliwyd, a fu farw ac a gladdwyd, a ddiſgynnodd i Uffern; y trydydd dydd y cyfododd o feirw, a eſgynnodd i'r Nef; ac y mae 'n eiſtedd a'r ddeheu-law Duw Tad oll-gyfoethawg: Oddiyno y daw i farnu byw a meirw. Credaf yn yr yſpryd glan, yr Eglwys lan gatholic, Cymmun y Saint; Maddeuant pechodau; Cyfodiad y cnawd, a'r Bywyd tragwyddol, Amên.

Q. Pa beth yr wyt ti yn ei ddyſgu yn bennaf yn y Pyngciau hyn o'th Ffydd?

A. Yn gyntaf, yr wyf yn dyſgu credu yn Nuw Dad, yr hwn a'm gwnaeth i a'r holl fyd. Yn ail, yr wyf yn dyſgu credu yn Nuw Fab, yr hwn a'm prynodd i a phob rhyw ddyn. Yn drydydd, yr wyf yn dyſgu credu yn Nuw yſpryd glan, yr hwn ſydd i'm ſancteiddio i a holl etholedig bobl Dduw.

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddal ſulw arno allan o'r tair rhan gwahanredol hyn yn y Credo?

A. 1. Rwy 'n dal ſulw ar wahaniaeth perſonau; y Tad, y Mab, a'r yſpryd glân.

2. Ar Undod hanfod neu'r unrhyw naturiaeth; y mae 'r Tad yn Dduw, y Mab yn Dduw, a'r yſpryd glân yn Dduw.

3. Ar Ragoriaeth ſwyddau a gweithrediadau; y Tad ſy'n *creu*, y Mab ſy'n *prynu*, a'r yſpryd glân ſy 'n *ſancteiddio*.

Q. Beth y mae y rhan gyntaf o'r Credo yn crybwyll am dano ac yn ei ddyſcu in i.

Pwngc i. *A*. Am Dduw 'r Tàd, a'i waith ef yn gwneuthur y Byd.

Q. Pa beth ydyw *Duw* ?

Credaf yn Nuw. *A*. Ysbryd anfeidrol (*a*), tragwyddol (*b*), nas gellir ei amgyffred ydyw Duw (*c*), a chanddo bob perffeithrwydd ynddo ei hun ac o hono ei hun (*d*). (*a*) 1 Bren. 8. 27. *Wele, y Nefoedd, a Nefoedd y Nefoedd ni allant dy gynnwys.* (*b*) Pſ. 90. 2. *O dragwyddoldeb hyd dragwyddoldeb, ti wyt Dduw.* (*c*) Job 11. 7. *A elli di wrth chwilio gael gafael ar Dduw ? A elli di gael yr Holl-allnog hyd berffeithrwydd ?* (*d*) Ex. 3. 14. *Ydwyf yr hyn ydwyf.*

Q. Am ba achos y dywedir fod Duw yn Dâd?

Dâd. *A*. 1. Am iddo greu pob peth. 1 Cor. 8. 6.

2. Fel ac y mae yn Dâd i Ghriſt. 2 Cor. 1. 3. *Bendigedig ſyddo Duw a Thâd ein Harglwydd ni Ieſu Ghriſt.*

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddirnad wrth y gair *Holl-gyfoethawg* ?

Holl-gyfoethawg. *A*. 1. Rwy 'n deall fod gan Dduw bob nerth a gallu ynddo ei hun, heb ei fenthyccio oddiar neb arall (*a*), a bod pob nerth a gallu yn dyfod oddiwrtho ef (*b*). (*a*) Pſ. 62. 11. *eiddo Duw yw cadernid.* (*b*) 2 Cron. 20. 12. *Oh ein Duw ni, nid oes gennym ni nerth —ond arnat ti y mae ein Llygaid.*

2. Ei fod ef yn Alluog i wneuthur pob peth. Matth. 19. 26. *Gyda Duw pob peth ſydd boſſibl.*

Q. Onid oes rhai pethau yn amhoſſibl i Dduw ?

A. Nac oes dim, ond cyfriw bethau ac ſydd g anghydfod rhyngddynt a Natur Duw, neu'r fath anghydfod ynthynt eu hunain fal nad allant fod o'r unwaith.

Q. Pa riw bethau ſydd ag anghydfod rhyngddynt a Natur Duw ?

A. 1. Y cyfryw bethau ac ſydd ddrwg. Hab. 1. 13. *Nis gelli edrych ar ddrwg.* Tit. 1. 2. *Y digelwyddog Dduw.*

2, Y cyfryw bethau ac ſy'n cynnwys gwendid, megis bod yn anwybodus neu'n farwol. Heb. 4. 13. *Nid oes greadur anamlwg yn ei olwg ef: eithr pob peth ſydd yn noeth, ac yn agored i'w lygaid ef, am yr hwn yr ydym yn ſôn.*

Q. Pa riw bethau ſydd ag anghydfod ynthynt eu hunain ?

A. Y cyfryw a rhain ynt; ſef, bod ac heb fod yn yr un amſer; bod yn dammaid o fara, ac yn gorph Chriſt; bod yn un corph neillduol, ac etto bod yn Llawer o gyrph, megis y dywedant, fod Corph Chriſt yn yr Offeren Babaidd; neu fod Corph Chriſt yn y Nef, ac etto yn yr un amſer a'r y ddaiar.

Q. Beth y mae'r *Nef ar Ddaiar* yn ei arwydocau ?

Creawdw Nef a Daiar.

A. Y Byd a'r hyn oll ſydd ynddo. Gen. 1. 1. *Yn y dechreuad y creawdd Duw y Nefoedd a'r ddaiar.* Act. 17.24.

Q. O ba beth y gwnaeth Duw y Byd ?

A. Allan o ddim. Heb. 11. 3. *Nid o bethau gweledig y gwnaed y pethau a welir.*

Q. Pa fodd yr ydys yn ymddiffyn ac yn cynnal y Byd ?

A. Trwy 'r un gallu ac y gwnaethpwyd
gan Dduw. Neh. 9. 6. *Ti a wnaethoſt y N*
foedd, Nofoedd y Nefoedd a'u holl luoedd hwyn
y ddaiar a'r hyn oll ſydd arni, y moroedd a'r h
oll ſydd ynddynt a thi ſydd yn eu cynnal hwynt

Pwngc 2. Ac yn Ieſu Ghriſt.

Q. Am ba beth y mae 'r ail rhan o'r Cre
yn crybwyll ac yn traethu ?

A. Am Dduw'r Mab, a gwaith ei bryne
gaeth.

Q. Beth a ſonir am dano yn y rhan yma ?

A. 1. Am Berſon ein Prynwr. 2. am ei oſtyn
eiddrwydd. Ac yn 3. am ei dderchafiad.

Q. Pa fodd y darlunir ein Gwaredwr ?

A. Wrth ei enwau a'i garennydd.

Q. Yn ôl pa enwau y gelwir Mab Duw
y Scrythur ?

A. Fe ai gelwir yn *Air*, yn *Ieſu*, ac yn *Ghri*

Q. Pa fodd y mae 'r enw *Gair* yn perthy
iddo ?

A. Y mae'n perthyn iddo, fel ac yr oedd
yn bod, cyn ei ddyfod i'r byd. Ioan 1. 1. *Yn*
dechreuad yr oedd y Gair. Col. 1 17. *y mae*
cyn pob peth.

Q. O herwydd paham y rhoddwyd yr en
Gair iddo ef ?

A. Fel ac yr oedd ef yn dyfod oddiwrt
Dduw (*a*), ac megis trwyddo ef yr eglurodd
Tad ei ewyllys i'r Byd. (*b*), (*a*) Ioan 16. 28
Mi a ddaethym allan oddiwrth y Tâd. (*b*) Ioa
17. 8. *Y geiriau a roddaiſt i mi, a roddais i*
iddynt hwy.

Q. Pa fodd y mae'r enw *Ieſu* yn perthy
iddo ?

A. Ei enw priod ef ydoedd, yr hwn a roddwyd iddo trwy orchymmyn Duw; (*a*); ac wrth yr hwn yr adwaenyd ef ym mhlith dynion (*b*). (*a*) Matth. 1. 21. *Ti elwi ei Enw ef Ieſu.* (*b*) Ioan 9. 11. *Dyn a elwir Ieſu,* Luc. 2: 21.

Q. Beth y mae 'r Enw *Ieſu* yn ei arwyddoccau?

A. Y mae 'n arwyddoccau *Iachawdwr*.

Q. Paham y galwyd ef *Ieſu*?

A. Oblegid ei fod ef i waredu ei bobl oddiwrth eu pechodau. Matth, 1. 21. *Gwir yw 'r gair ac yn haeddu pob derbyniad: ddyfod Chriſt Ieſu i'r byd i gadw pechaduriaid.* 1 Tim. 1. 15.

Q. Pa fodd y mae 'r Enw *Chriſt* yn perthyn iddo?

A. Fel ac yr oedd ef yn *Feſſias*, neu 'r Chriſt wedi prophwydo am dano tan yr hên Deſtament. Dan. 9. 25, 26. *Y Blaenor Meſſias,——Y Meſſias a leddir, ond nid o'i achos ei hun.* Ioan. 20. 31. *Y pethau hyn a ſcriſennwyd, fel y credoch chwi mai 'r Ieſu yw y Chriſt.*

Q. Beth y mae 'r gair *Chriſt* yn ei arwyddoccau?

A. Yr un yw a 'r enw *Meſſias*, ac y mae 'n arwyddoccau un wedi ei eneinio, Ioan .1. 41. *Y Meſſias, Yr hyn o'i ddeongl yw, y Chriſt,* neu 'r Eneiniog ; fel ac y mae ar ochr y ddalen, yn y Bibl.

Q. Paham y galwyd ef y Chriſt neu 'r Eneiniog?

A. Obegid ei fod ef yn yſprydol i gyflawni y ſwyddau perthynol i Eneiniog yr Arglwydd (*a*), perthynol i Frenhinoedd (*b*), i Offeiriaid (*c*), ac i Brophwydi (*d*). (*a*) Pſ. 105.

15. (b) 1 Bren. 1. 34. (c) Ex. 40. 13. (d) 1 Bren. 19. 16.

Q. Pa fodd yr oedd ef yn Frenin?

A. Fel ac yr oedd ef i lywodraethu ei Eglwys, Eph. 1. 22. *Efe a ddaroſtyngodd bob peth tan e draed ef: ac a'i rhoddes ef yn ben, uwch law pob peth i'r Eglwys.*

Q. Pa fodd yr oedd ef yn *Offeiriad*?

A. Fel ac y darfu iddo wneuthur Cymmod (a), y mae 'n eiriol dros, ac yn bendithio ei Eglwys. (a) Rhuf. 5. 11. *Gorfoleddu yr ydym yn Nuw trwy ein Harglwydd Ieſu Ghriſt, trwy 'r hwn yr awr-hon y derbyniaſom y Cymmod.* 1 *Ioan* 2, 2. (b) *Heb.* 7. 25. *Y mae efe yn byw bob amſer i eiriol droſtynt hwy.* (c) Act. 3. 26. *Duw gwedi cyfodi ei fab Ieſu, a'i hanfonodd ef i chwi yn gyntaf, gan eich bendithio chwi, trwy droi pob un o honoch ymaith oddiwrth eich drygioni.*

Q. Pa fodd yr oedd ef yn *Brophwyd*?

A. Fel ac yr oedd ef i ddyſgu ei Eglwys, yr hyn a wnaeth ef yn ei berſon ei hun (a), a thrwy ei yſpryd (b), trwy ei air (c), a'i (d) weinidogaeth. (a) Eſ. 61. 1. *Yr Arglwydd am heneiniodd i efengylu i'r rhai llaryaidd,* &c. Luc. 4. 18. (b) Ioan 14. 26. *Y Diddanydd, yr yſpryd glan, yr hwn a enfyn y Tâd yn fy Enw i, efe a ddyſg i chwi yr holl bethau,* (c) 1 Pet. 1. 25. *Gair yr Arglwydd ſydd yn aros yn dragywydd, a hwn yw 'r gair trwy 'r efengyl a bregethwyd i chwi.* (d) Matth. 28. 19, 20. *Ewch gan hynny, a dyſgwch yr holl Genhedloedd, gan ddyſgu iddynt gadw pob peth a'r a orchymmynais i chwi.* 2 Cor. 5. 18. 19, 20. Epheſ. 4. 11. Gal. 6. 6.

Q. Pa fodd yr *eneiniwyd* Chriſt ?

A. Fe eneiniwyd ef a'r Yſpryd glân (*a*), Yr hwn ni dderbyniodd ef wrth feſur (*b*). (*a*) Act. 10. 38. *Eneiniodd Duw Ieſu o Nazareth a'r yſpryd glân* (*b*) Ioan 3. 34. *Nid wrth feſur y mae Duw yn rhoddi iddo ef yr yſpryd.* Col. 1. 19.

Q. Pa rai yw 'r perthynaſeu, trwy ba rai y darlunir Chriſt yn y Credo ?

A. Y mae dwy o honynt: un ſy 'n perthyn i Dduw 'r Tad, fel y mae ef yn *unig Fab* iddo; a'r llall yn perthyn i ni, megis *ein Harglwydd ni.*

Q. Pa fodd y mae *Chriſt* yn *unig Fab* i Dduw ?

Ei un Mab ef.

A. Megis y mae 'n cael ei hanfod oddiwrth y Tad, Heb. 1. 4, 5. *Wedi ei wneuthur o hynny yn well na'r Angylion; o gymmaint ac yr etifeddodd efe enw mwy rhagorol nâ hwynt hwy; Canys wrth bwy o'r Angylion y dywedodd efe un amſer, Fy Mab ydwyt ti, my'fi heddyw a'th genhedlais di.*

Ein Harglwydd ni.

Q. Pa fodd y dywedir fod Chriſt *yn Arglwydd i ni* ?

A. 1. Trwy Greedigaeth. Ioan. 1. 3. *Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth.* Col. 1. 15, 16. 2. Trwy Brynedigaeth a phwrcas. 1 Pet. 1. 18, 19. *Nid a phethau llygredig megis aur neu arian i'ch prynwyd, —— Eithr a gwerthfawr waed Chriſt,* 1 Cor. 8. 6. 1 Cor. 6. 20.

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddal ſylw arno yng oſtyngeiddrwydd Chriſt ?

A. Ei Gnawdoliaeth a 'i Ddioddefaint.

Q. Pa fodd y gwnaed Chriſt y *gair* tragwyddol yn Ddyn ?

A. Trwy uno natur dyn a natur Duw mewn un perſon. Ioan. 1. 14. *Y gair a wnaethpwyd yn gnawd.* Heb. 2. 14, 16.

Q. Pá fodd y dygpwyd hyn i ben?

A. Trwy alluog weithrediad yr Yſpryd glân. Luc. 1. 35. *Yr Yſpryd glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf ath gyſgoda di?*

Pwngc 3. Yr hwn a gaed trwy r Yſpryd glân.

Q. Paham y furfiwyd ac yr ymddygwyd Chriſt fel hyn trwy nerth yr Yſpryd glân, ac nid trwy foddion cyffreddin Cenhedliad?

A. Fel y gallai gymmeryd ein natur ni arno, heb gyfrannu o'i llygredigaeth hi. Luc. 1. 35. *Am hynny y peth ſanctaidd a aner o honot ti a elwir yn Fab Duw.* Heb. 10. 5.

Q. O b'le y cafodd ef ei ſylwedd corphorol?

A. O gorph y forwyn *Fair*; o herwydd hynny y dywedir mai *hâd y wraig yw*, Gen. 3. 15. a'i *wneuthur ef o wraig*, Gal. 4. 4.

A aned o Fair forwyn.

Q. Paham y ganed Chriſt o forwyn?

A. 1. Oblegid ei ſancteiddrwydd, Luc. 1. 35. *Y peth ſanctaidd a aner o honot ti.*

2. Er cyflawni y brophwydoliaeth, Eſ. 7. 14. *Yr Arglwydd ei hun a ddyry i chwi arwydd: Wele morwyn a fydd feichiog, ac a eſgor ar Fab.* *Matth.* 1. 23.

3. I ddangos gallu Duw Luc. 1. 35. *Nerth y Goruchaf ath gyſgoda di, am hynny hefyd y peth ſanctaidd a aner o honot ti, a elwir yn Fab Duw.*

Q. Paham y bu i Ghriſt fel hyn ei wneyd yn ddyn?

A. I'w wneuthur ef yn gymmwys i gyflawni yn hollawl ei ſwydd, megis Cyfryngwr; fel felly, y gallai farw *(a)*, a chan fod o'r un natur a'r rhai y bu efe farw droſtynt, y gallai waredu holl ddynol riw *(b)*. *(a)*

Heb. 2. 9. *Fe a wnaed yr Ieſu o ychydig yn is na'r Angylion, o herwydd dioddef marwolaeth, Ac Adnod* 17. (*b*) 1 Tim. 2. 5, 6.

Q. Am ba achos y bu i Ghriſt ddioddef marwolaeth?

Pwngc 4 A ddioddefodd.

A. Fel y gallai fod yn Aberth (*a*) a thrwy dywallt ei waed, y gallai wneuthur cymmod tros bechod (*b*). (*a*) Heb. 9. 26. *Efe a ddeleüodd bechod trwy ei aberth ei hun.* (*b*) 1 Ioan 2. 2. *Efe yw 'r iawn tros ein pechodau.*

Q. Paham y dywedir i Ghriſt ddioddef tan *Pontius Pilatus*?

Tan Pontius Pilatus.

A. I arwyddoccau yr amſer y bu ef farw, a thrwy hynny gyflawni y prophwydoliaethau am dano ef. Act. 3. 18. *Y pethau a ragfynegodd Duw trwy eneu ei Brophwydi, y dioddefai Chriſt, a gyflawnodd efe fel hyn.*

Q. Pwy oedd *Pontius Pilatus*?

A. Rhaglaw *Judæa* tan *Tiberius* Ymmerawdr *Rhufain*. Luc. 3. 1. Matth. 27. 2.

Q. Beth oedd y farwolaeth a ddioddefodd ein Hiachawdwr droſom ni?

A groeshoeliwyd.

A. Angeu 'r Groes. Matth. 27. 35.

Q. Beth ydoedd Angeu 'r Groes?

A. 1. Toſt iawn ydoedd oblegid y boen: o herwydd hynny y dywedir i'n Hiachawdwr *ddioddeu 'r groes*, Heb. 12. 2.

2. Yr oedd yn wradwyddus; ac yn goſpedigaeth a roddid i'r drwg-weithredwyr gwaelaf. Matth. 27. 38. *Yna y croeſhoeliwyd gyd ag ef ddau leidr*; am hynny y dywedir *iddo ddiyſtyru 'r gwradwydd*, Heb. 12. 2.

3. Fe a'i cyfrifid hi yn farwolaeth felldigedig, Gal. 3. 13. *Gan ei wneuthur yn felldith troſom; canys y mae 'n ſcrifennedig, melltigedig yw pob un ſydd yngbrog ar bren.* Deut. 21. 23.

A ſu farw.

Q. Paham y dywedir i'n Hiachawdwr *farw*, wedi ei groeſhoelio?

A. I ddangos bod ei gorph, pan ydoedd yn fyw, wedi ei wir uno a'i enaid ef. Luc. 23. 46. *Eſe a drengodd.*

Ac a gladdwyd.

Q. Paham y dywedir *gladdu* ein Hiachawdwr wedi ei farw?

A. 1. I ddangos ſicrwydd ei farwolaeth ef. Ioan. 19. 40, 41, 42. *Yn y fangre lle y groeſhoeliaſid ef, Yr ydoedd bedd, yno y rhoddaſant yr Ieſu.*

2. I ddangos claddu corph ein Hiachawdwr yn weddus, *pan nad oeddid yn arfer o gladdu eraill a groeſhoelieſid.*

3. I dyſtiolaethu y gwaelder diyſtyraf, Eſ. 53. 9. *Eſe a wnaeth ei ſedd gyd a'r anwir*, &c.

4. I ddwyn tyſtiolaeth o wirionedd ei adgyfodiad. Act. 13. 29, [illegible] *i deſgynnaſant ef oddiar y pren, ac a'i* [illegible] *mewn bedd, eithr Duw a'i cyfododd ef oddiwrth y meirw.*

Q. Beth a ddaeth o enaid Chriſt, wedi ymadael a'r corph?

A ddiſgynodd i Uffern.

A. Fe ddywedir ei fod ef yn *Uffern* (*a*), ei fyned i *Baradwys* (*b*); neu 'r *drydedd Nef* (*c*). (*a*) Act. 2. 27. 31. *Ni adewi ſy enaid yn Uffern.* (*b*) Luc. 23. 43. *Heddyw y byddi gyd a mi ym Mharadwys.* (*c*) 2 Cor. 12. 2, 3, 4.

Q. Beth y mae Uffern yn ei arwyddoccau yma?

A. Y mae'n arwyddoccau cyflwr o wahaniaeth rhwng yr enaid a'r Corph. Act. 2. 27. *Ni adewi fy enaid yn Uffern, ac ni oddefi i'th ſanct weled llygredigaeth*, *hynny yw*, *Ni chai* enaid a chorph Chriſt fod mewn cyflwr o wahaniaeth cyhyd; eithr cyn llygru o gorph Chriſt, y gallai ei Enaid a'i Gorph gael eu cyſſylltu drachefn.

Q. Pabam nad oedd i'n Hiachawdwr barhau yn y cyflwr hwnnw?

A. Oblegid, *nad oedd i farwolaeth gael llywodraethu arno*, Rhuf. 6. 9.

Q. Onid eill Uffern gael ei chymmeryd am ſtât y damnedig?

A. Fe fu Hen opiniwn gynt, i Enaid Chriſt y pryd hynny ddiſgyn i Uffern, i orfoleddu ar Ddiafol a'i Angylion.

Q. Beth yr ych chwi yn ei weled yn *Nyrchafiad* ein Hiachawdwr?

A. 1. Ei Adgyfodiad, 2 Ei Eſgyniad, 3. Ei Ogoneddiad, 4. Ei ddyfodiad i farnu.

Q. Beth yw 'r rhan gyntaf?

A. Ei Adgyfodiad ef.

Q. Beth yw *Adgyfodiad* Chriſt?

A. Ail undeb neu gyſſwllt yr un-rhiw enaid a'r un-rhiw Gorph. Luc. 24. 39. *Edrychwch ar fy nwylo a'm traed, mai myfi fy hun ydyw.*

Pwngc 5. Y trydydd dydd y cyfododd o feirw.

Q. Pa bryd y cyfododd ein Harglwydd?

A. Y trydydd dydd ar ôl iddo farw, yr hwn y pryd hynny oedd y dydd cyntaf o'r wythnos, ac o hynny allan a alwyd yn *ddydd yr Arglwydd*, Dat. 1. 10.

Q. Paham y cyfododd Chriſt *y trydydd dydd*?

A. 1. I gael cyflawni yr hyn a ddarfuaſeu i'r ſcrythur (*a*) ac yntef ei hun i ragfynegi (*b*). (*a*) Pſ. 16. 10. *Ni adewi i'th ſanct weled llygredigaeth* (b) Matth. 16. 21. *O hynny allan y dechreuodd yr Ieſu ddangos i'w ddiſgyblion, fod yn rhaid iddo fyned i Gaer-Salem,—a'i lâdd, a chyfodi y trydydd dydd.*

2. Fel na lygrai ei gorph ef, (*a*) yr hyn a wnaethai yn ôl arfer natur, pe buaſai yn gorwedd yn hwy yn y bedd (*b*). (*a*) Pſ. 16. 10. (*b*) Ioan 11. 39. *Y mae ef* [Lazarus] *weithian yn drewi, o herwydd y mae ef yn farw er ys pedwar diwrnod.*

Q. Beth yw tueddiad ac effaith naturiol y pwngc hwn ynghylch *Adgyfoddiad* Chriſt?

A. 1. Y mae 'n cadarnhau yr hyn oll a ddywedodd, a wnaeth, ac a gymmerodd ef arno, Rhuf. 8. 34. *ie, yn hytrach yr hwn a gyfodwyd hefyd.*

2. Y mae 'n wyſtl ac yn ſiccrwydd o 'n hadgyfodiad ninnau, Rhuf. 8. 11. *Yr hwn a gyfododd Chriſt o feirw, a fywoccâ* [a fwyheiff] *hefyd eich cyrph marwol chwi*, &c.

3. Y mae 'n hollawl amlygiad o Fuddugoliaeth ein Hiachawdwr, Rhuf. 6. 9. *Nid yw Chriſt, yr hwn a gyfodwyd oddiwrth y meirw, yn marw mwyach, nid arglwyddiaetha marwolaeth arno mwyach.*

Q. Beth yw'r ail rhan yn Dyrchafiad Chriſt?

A. Ei Eſgynniad.

Pwngc 6. A eſgynnodd i'r Nefoedd.

Q. Ym mha fodd yr *eſgynnodd* ein Hiachawdwr *i'r Nefoedd*?

A. Efe a eſgynnodd yn gorphorol; trwy 'r wybr, yn weledig (*a*), ac yn orfoleddus (*b*). (*a*) Act. 1. 9. A *hwynthwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu.* (b) Epheſ. 4 8. *Pan ddyrchafodd i'r uchelder; efe a gaethiwodd gaethiwed.*

Q. Beth ydyw 'r drydedd ran?

Ac y mae yn eiſtedd a'r ddeheu-law Duw.

A. Ei Ogoneddiad, neu ei Eiſteddiad ar ddeheu-law Duw.

Q. Oedd Chriſt i drigo yn gorphorol yn y Nef?

A. Oedd, hyd ddiwedd y byd, Act. 3. 21. *Yr hwn ſydd raid i'r Nef ei dderbyn hyd amſer adferiad pob peth.*

Q. Pa fodd y deellir yr ymadrodd hwn, *deheu-law Duw*?

A. Nid yn ôl y llythyren, oblegid *Yſpryd yw Duw* (a), ac nid oes ganddo na chorph nac aelodau (*b*). (*a*) Ioan 4. 24. (*b*) Luc. 24. 39. *Nid oes gan yſpryd gnawd ac eſgyrn.*

Q. Beth y mae deheu-law Duw yn ei arwyddoccau mewn dull ymadrodd dirgeledic?

A. 1. Y mae 'n arwyddoccau Gallu. Luc. 22. 69. *Yn ôl hyn y bydd mab y dyn yn eiſtedd ar ddeheu-law gallu Duw.*

2. Mawredd. Heb. 1. 3, 4. *Efe a eiſteddodd ar ddeheu-law y mawredd yn y goruwch-leoedd: Wedi ei wneuthur o hynny yn well na'r Angylion*, &c.

3. Goruchafiaeth. Act. 2. 34, 35. *Yr Arglwydd a ddywedodd wrth fy Arglwydd, eiſtedd ar fy neheu-law, Hyd oni oſodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th draed.*

Q. Beth y mae *eiſtedd* ar ddeheu-law Duw yn ei arwyddoccau?

A. Y mae 'n arwyddoccau cyflawn feddiant o'r gallu, o'r mawredd ac o'r goruchafiaeth rheini, Heb. 10. 12. *Hwn wedi offrymmu un aberth dros bechodau, yn dragywydd a eiſteddodd ar ddeheu-law Duw.*

Q. Beth y mae Chriſt yn ei wneud *ar ddeheu-law Duw*?

A. Y mae yn ymddangos yng wydd Duw droſom ni (*a*), megis ein Cyfryngwr (*b*), ein Eiriolwr (*c*), a'n Dadleuwr (*d*). (*a*) Heb. 9. 24. *Fe aeth Chriſt i'r Nef ei hun, i ymddangos yn awr ger bron Duw troſom ni.* (*b*) 1 Tim. 2. 5. (*c*) Rhuf. 8. 34. (*d*) 1 Ioan 2. 1.

Q. Beth yw ſylfaen ei gyfryngdod ef?

A. 1. Ei fod ef yn Dduw (*a*) a Dyn (*b*), cyfrannog o natur y ddau. (*a*) Heb. 4. 14. Y mae *i ni Arch-offeiriad mawr, Ieſu Mab Duw.* 1 Ioan 1. 1. *A Duw oedd y Gair.* (*b*) 1 Tim. 2. 5. *Un cyfryngwr ſydd rhwng Duw a dynion, y Dyn Chriſt Ieſu.*

2. Ei fod ef yn dadleu droſom, drwy rinwedd ac haeddedigaeth ei waed ei hun. Heb. 9. 12. *Trwy ei waed ei hun yr aeth efe unwaith i mewn i'r Cyſſegr, gan gael i ni dragwyddol ryddhâd.*

Q. Ai Chriſt yw 'r unig Gyfryngwr?

A. *Un Cyfryngwr ſydd rhwng Duw a dynion, y Dyn Chriſt Ieſu.* 1 Tim. 2. 5.

Q. Paham y mae Chriſt yn unig Gyfryngwr?

A. 1. Oblegid ei fod ef yn unig yn gyfrannog o natur Duw a Dyn.

2. Oblegid efe yn unig a ddichon ddadleu droſom, yr hwn a wnaeth gymmod trwy ei waed. 1 Tim. 2. 5, 6. *Un cyfryngwr ſydd rhwng Duw a dynion, y dyn Chriſt Ieſu; Yr hwn a'i rhoddes ei hunan yn bridwerth tros bawb. Rhuf.* 8. 34.

Holl-gyfoethog.

Q. Paham y dodir yr ymadrodd, *Tâd Holl gyfoethog,* at y Pwngc hwn?

A. I arwyddoccau, fod Chriſt, megis ein Cyfryngwr, wedi ei arwiſgo gan y Tad â chyflawnder Awdurdod, â Gallu ac Arglwyddiaeth, yn dâl am y goſtyngeiddrwydd a gymmerth ef arno. Act. 5. 30. 31. *Yr Ieſu yr hwn a laddaſoch chwi ac a groes-hoeliaſoch ar bren; Hwn a ddyrchafodd Duw a'i* (neu, at ei) *ddeheulaw, i fod yn Dywyſog ac yn Iachawdwr.* Phil. 2. 5..6 7, 8, 9, 10, 11.

Pwngc 7. Oddiyno y daw i farnu byw a meirw.

Q. Beth yw 'r bedwaredd ran o Ddyrchafiad Chriſt?

A. Ei ddyfodiad i farnu. Act. 17. 31. *Efe a farna y byd mewn cyfiawnder drwy y gwr a ordeiniodd efe,* &c.

Q. O b'le y daw efe?

A. O'r Nef. 1 Theſſ. 4. 16. *Yr Arglwydd ei hun a ddiſgyn o'r Nef, &c.* Matth. 25, 31.

Q. Pwy a farna efe?

A. Pob dyn, y *rhai byw,* y rhai ſydd yr awron, neu a fyddant yn ôl hyn, a'r rhai *meirw,* Act. 10. 42. *Efe yw 'r hwn a ordeiniwyd gan Dduw yn farnwr byw a meirw.*

Q. Am ba beth y barna efe hwynt?

A. Am bob peth (*a*), am y dirgel. (*b*), yn gyſtal ac am yr amlwg. (*a*) 2 Cor. 5. 10. *Rhaid i ni ll ymddangos ger bron brawdle Chriſt: fel y der- nio pob un y pethau a wnaethpwyd yn y corph, yn 'l yr hyn a wnaeth, pa un bynnag ai da ai drwg.* (*b*)

Preg. 12. 14. *Duw a ddwg bob gweithred i farn, a phob peth dirgel.*

Pwngc 8. Credáf yn yr Yſpryd glân.

Q. Beth yw 'r yſpryd glân?

A. Y trydydd Berſon yn y Drindod ſanctaidd. 1 Ioan 5. 7. *Y mae tri yn tyſtiolaethu yn y Nef, y Tâd, y Gair, a'r Yſpryd glân.*

Q. Paham y gelwir ef yr *Yſpryd glân*?

A. Oblegid ei ſwydd, yr hyn yw cynnal a ſancteiddio a llywodraethu 'r Eglwys, yn lle Chriſt. Epheſ. 5. 25, 26. *Fe garodd Chriſt yr Eglwys ac a'i rhoddes ei hun droſti, fel y ſancteiddiei efe hi a'i glanhau a'r olchfa ddwfr trwy 'r gair,* &c. Tit. 3. 4, 5. *Ymddangoſodd daioni a chariad Duw ein Hachubwr tuag at ddyn; — Yn ôl ei drugaredd yr achubodd efe nyni, trwy olchiad yr adenedigaeth ac adnewyddiad yr Yſpryd glan.*

Pwngc 9. Yr Eglwys lân Gatholic.

Q. Beth y mae 'r Gair *Catholic yn ei arwyddoccau?*

A. Y mae 'n arwyddoccau *Cyffredinol.*

Q. Beth ydyw 'r *Eglwys Gatholic*?

A. Yr holl Ghriſtianogion, wedi ymdanu ar hyd wyneb yr hôll ddaiar, fel y maent wedi eu caſglu ynghyd tan yr un pen, *Chriſt Ieſu,* Col. 1. 18. *Efe yw pen y corph, yr Eglwys.*

Q. Paham y Gelwir Eglwys Chriſt yn *Gatholic*?

A. I wneud rhagoriaeth rhyngthi ag Eglwys yr *Iuddewon*, yr hon a derfynid mewn un deyrnas yn unic (*a*), pan mae 'r Eglwys Ghriſtnogol yn cyrraedd at yr holl Genhedloedd (*b*). (*a*) Pſal. 147. 19, 20. *Y mae efe yn mynegi ei eiriau i Jacob,* &c. *Ni wnaeth felly ag un Genedl.* (b) Matth. 28. 19. *Ewch a dyſgwch yr holl Genhedloedd.* 1 Cor. 12. 13.

Q. P

Q. A ellir galw Un Eglwys neillduol, megis
nno o *Ruſain*, yn *Eglwys Gatholic?*

A. Na ellir, mwy nag y gellir dweid mae
nas *Rhuſain* yw 'r holl fyd.

Q. Pa fodd y dywedir fod yr Eglwys yn *ſan-*
aidd?

A. Megis y dywedid fod yr *Iuddewon* yn
enedl ſanctaidd (*a*), trwy fod mewn cyfam-
od a Duw; ac fel yr ym ninnau dan rwyme-
igaeth o fod yn ſanctaidd (*b*). (*a*) Ex. 19.
. (*b*) 1 Theſ. 4. 7. *Duw a 'n galwodd ni i ſan-*
eiddrwydd.

Q. Beth yw 'r Rhagor-freintiau ſy 'n perthyn i'r *Eglwys Gatholic?*

A. Y mae pedwar o honynt: 1. Cymmun y Sainct. 2. Maddeuant pechodau. 3. Cyfodiad y cnawd: 4. Bywyd tragwyddol.

Q. Beth yw 'r Rhagor-fraint cyntaf?

Cymmun y Sainct.

A. Cymmun y Sainct. 1 Ioan 1. 3. *Ein cymdeithas ni yn wir ſydd gyda 'r Tâd, a chyd â ei Fab ef Ieſu Ghriſt.* adnod 7. *Os rhodiwn yn y goleuni, megis y mae efe yn y goleuni, y mae i ni gymdeithas a'n gilydd.*

Q. Pa fodd y mae deirnad y gair *Sainct?*

A. Yn gyffredinol, y mae iw ddeall am yr holl rai ydynt aelodau gweledig Eglwys Chriſt. Rhuſ. 1. 7. *At bawb ſydd yn Rhuſain, ——wedi eu galw i fod yn Sainct, ſef yn Ghriſtnogion.*

Q. Ym mha beth y mae 'r Cymmun hwn yn hanfod?

A. Y mae 'n hanfod mewn dau beth.

Yn 1. Mewn cymdeithas yn ordinhadau gwaſanaeth Duw (*a*).

Yn 2. Mewn cariad y naill tuag at y llall (*b*).

(a) Act. 2. 42. *Yr oeddynt yn parhau yn Athrawiaeth ac Ynghymdeithas yr Apoſtolion, ac y torri bara ac mewn gweddiau.* (b) 1 Cor. 1 26, 27. *Pa un bynnag ai dioddef a wna un aelo y mae 'r holl aelodau yn cyd-ddioddef,* &c.

Q. Beth ydyw 'r ail Rhagorfraint ſy ' perthyn i'r Eglwys?

Pwngc 10. Maddeuant pechodau.

A. Maddeuant pechodau. Rhuf. 4. 7. *Dedwydd yw 'r rhai y maddeuwyd eu hanwireddau.*

Q. Beth ydyw pechod?

A. *Torri cyfraith Duw* yw pechod, 1 Ioa 3. 4.

Q. Beth yw 'r goſpedigaeth ddyledus am bechod?

A. Marwolaeth, amſerol (*a*), a thragwyddo (*b*). (*a*) Rhuf. 5.12. *Trwy un dyn* [*Adda*] *y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod; ac felly yr aeth marwolaeth ar bob dyn, yn gymmaint a phechu o bawb.* (*b*) Rhuf. 6. 23. *Cyflog pechod yw marwolaeth.* Matth. 25. 46. *Y rhai hyn a ânt i goſpedigaeth dragwyddol.*

Q. Beth yw 'r Maddeuant pechodau?

A. Maddeuant pechodau yw, pan na chyfrifo Duw bechod i ni er coſpedigaeth. *Rhuf.* 4. 7, 8. *Dedwydd yw y rhai y maddeuwyd eu hanwireddau——— Dedwydd yw 'r dyn ni chyfrif yr Arglwydd bechod iddo,* Rhuf. 5. 13.

Q. Ar ba Ammodau y maddeuir pechod?

A. Ar ein Ffydd a'n Hedifeirwch. *Act.* 26. 17, 18. *Yr ydwyf yn dy anfon di, I agoryd eu llygaid, ac i'w troi o dywyllwch i oleuni,* &c. *Fel y derbyniont faddeuant pechodau,* &c. *Trwy y ffydd ſydd ynof fi.*

Q. Trwy ba foddion y cymmodir Duw fel hyn a dyn pechadurus?

A. Trwy Ieſu Ghriſt, *Epheſ.* 4. 32. *Maddeu- dd Duw er mwyn Chriſt i chwi.*

Q. Beth ydyw 'r trydydd Rhagorfraint ſy'n erthyn i'r Eglwys?

Pwngc 11. Adgyfodiad y cnawd.

A. *Adgyfodiad y Cnawd.*

Q. Beth a ddeellwch trwy *Adgyfodiad y Cnawd*?

A. Y cyfodir y corph allan o'r llwch (*a*); chwedi ei uno ef drachefn a'r enaid, fe fydd yn ogoneddus (*b*), ac yn anfarwol (*c*). (*a*) 1 Cor. 15. 36. *Y peth yr wyt ti yn ei hau, ni fywheir oni bydd efe marw,* &c. (b) Phil. 3. 21. *Yr hwn a gyfnewidia ein corph gwael ni, fel y gwneler ef yn unffurf a'i gorph gogoneddus ef.* (c) 1 Cor. 15. 53. *Rhaid i'r marwol hwn wiſgo anfarwoldeb.*

Q. Beth ydyw 'r pedwerydd Rhagorfraint?

Pwngc 12, Bywyd tragwyddol.

A. *Bywyd tragwyddol.*

Q. Beth ſy 'n gynnwyſedig yn hwnnw?

A. Cyflwr o ddedwyddwch perffeithiaf, yr hwn yw perffeithiad ein natur ni (*a*), a mwyniant o Dduw (*b*). (*a*) Matth. 22. 30. *Yn yr Adgyfodiad,* &c. *Y maent fel Angylion Duw yn y Nef.* (*b*) Pſal. 16. 11. *Digonolrwydd llawenydd ſydd ger dy fron, ar dy ddeheu-law y mae digrifwch yn dragywydd.*

RHAN

RHAN II.

Am y *Deng-air* neu 'r *Deg Gorchymmyn.*

Q. PA beth oedd y trydydd peth a addawyd yn ych enw wrth ych bedyddio?

A. Cadw o honof wynſydedig ewyllys Duw a'i Orchymmynion, a rhodio yn yr unrhyw holl ddyddiau ſy mywyd.

Q. Beth ydyw 'r Arwyddion, neu briodoliaethau gwir ufudddod a Geſclwch chwi oddiymma?

A. 1. Yn gyntaf, gwir ufudd-dod yn gyffredinol, ſef bod i ni gadw Gwynfydedig Ewyllys Duw a'i Holl Orchymmynion, Pſal. 119. 6. *Yna ni'm gwradwyddid, pan edrychwn ar dy holl Orchymmynion.*

2. Yn ail, fod Gwir ufudd-dod yn ymarfer Gwaſtadol o *gadw Gorchymmynion Duw a rhodio yn yr unrhyw.* 1 Bren. 6. 12. *Os cedwi fy holl orchymmynion, gan rodio ynddynt.* Rhuf. 6. 4.

3. Dyfal-barhau yn yr ymarfer hwnnw, hynny yw, holl ddyddiau ein henioes Luc. 1. 74, 75. *Fel y gallem ei waſanaethu ef yn ddiofn, mewn ſanctteiddrwydd a chyſiawnder ger ei fron ef holl ddyddiau ein bywyd.*

Q. Chwi a ddywedaſoch i'ch Tadau-bedydd a'ch Mammau bedydd addaw droſoch chwi y cadwech chwi Orchymmynion Duw, dywedwch i mi pa niſer ſydd o honynt?

A. Deg.

Q. Pa rai ydynt?

A. Yr hyn a leſarodd Duw yn yr ugeinfed bennod o Exodus, gan ddywedyd, my fi yw 'r Arglwydd dy Dduw, yr hwn a'ch ddygodd allan o wlad yr Aipht, o dy y caethiwed.

Q. Pa beth a gynhwyſir yn yr ymadrodd hwn?

A. Y mae 'n cynwys llawer o Annogaethau Ufudd-dod.

Q. Beth ydynt hwy?

A. Fe a'u cymmerir yn 1. Oddiwrth Awdurdod Duw, *Duw a leſarodd y geiriau hyn.*

Yn 2. Oddiwrth Bennaduriaeth Duw, *My fi yw 'r Arglwydd.*

Yn 3. Oddiwrth Briodoldeb Duw ynddynt hwy, *Dy Dduw*, Deut. 26. 16, 17.

Yn 4. Oddiwrth ei ddaioni ef tuag attynt hwy, *Yr hwn a'th ddygodd allan o wlâd yr Aipht, o dy y caethiwed*, Deut. 8. 14.

Q. Adrodd y Gorchymmynion?

A. Na fydded it Dduwiau eraill onid my fi, &c.

Q. Os *dêg* o Orchymmynion ſydd, pa ſodd y dywaid ein Hiachawdwr mai *dau* ydynt; Matth. 22. 38, 40.

A. Dau ydynt, yn ôl eu doſparth i ddwy Lêch; ſef cariad i Dduw a'n Gymmydog.

Q. Pa beth yr wyt ti yn ei ddyſgu yn bennaf wrth y Gorchymmynion hyn, ſy 'n gynnwyſedig ar y ddwy *Lêch*?

A. Rwy 'n dyſgu dau beth, Fy nyledſwydd tuag at Dduw, a'm dyledſwydd tuag at fy Nghymmydog.

Q. Beth yw dy Ddyledſwydd tuag at Dduw?

A. Fy Nyledſwydd tuag at Dduw yw credu ynddo, ei ofni a'i garu ef, &c.

Q. Pa ſawl Gorchymmyn ſy'n perthyn i'r LLech gyntaf?

A. Y pedwar cyntaf.

Q. Beth yw 'r Gorchymmyn cyntaf?

Y Gorchymmyn 1.

A. Na fydded i't Dduwiau eraill onid my fi.

Q. Pa beth a waherddir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Fe waherddir i mi ynddo, [1.] Na fŷnnwyf ac na chydnabyddwyf ddim mwy nag un Duw (*a*). [2.] Na roddwyf mo'r anrhydedd ſy 'n gyfiawn i Dduw, i unrhyw greadur arall pa un bynnag (*b*). (*a*) 1 Cor. 8. 4. 6, *Nid oes un Duw arall, onid un.* (b) Matth. 4. 10. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a waſanaethi.*

Q. Pa beth a ofynnir yn y Gorcymmyn hwn?

A. Credu yn Nuw (a), ei ofni (b), a'i garu a'm holl galon, a'm holl feddwl, a'm holl enaid, ac a'm holl nerth (c), ei addoli ef (d), diolch iddo (e), a rhoddi fy holl ymddiried ynddo (f), a galw arno (g).

(a) Heb 11. 6. *Rhaid yw i'r neb ſydd yn dyfod at Dduw gredu ei fod ef.* (b) Eccleſ. 12. 13. *Ofna Dduw a chadw ei Orchymmynion, canys hyn yw holl ddyled dyn.* (c) Matth. 22. 37. *Ceri yr Arglwydd dy Dduw a'th holl galon.* (*d*) Matth. 4. 10. *Yr Arglwydd dy Dduw a addoli.* (e) Pſ. 92. 1, 2. *Da yw moliannu yr Arglwydd, a chanu mawl i'th enw di y Goruchaf* ; (f) Dih. 3. 5. *Gobeithia yn yr Arglwydd a'th holl galon, ac nac ymddiried i'th ddeall dy hun.* (*g*) Phil. 4. 6. *Na ofelwch am ddim, eithr ym mhôb peth mewn gweddi ac ymbil gyd â diolchgarwch, gwneler eich deiſyfiadau chwi yn hyſpus ger bron Duw.*

Q. Beth ydyw 'r ail Gorchymmyn?

Yr 2. Gorchymmyn.

A. Na wna i ti dy hun un ddelw gerfiedig, na llun dim a'r ſydd yn y nefoedd uchod; neu yn y ddaiar iſod, nac yn y dwfr tan y ddaiar, na oſtwng iddynt ac na addola hwynt: Canys myfi 'r Arglwydd dy Dduw ydywf Dduw eiddigus yn ymweled a phechodau y tadau ar y plant hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm caſhant, ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'm carant ac a gadwant fy ngorchymmynion.

Q. Pa beth a waherddir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Pob Crefyddol—addoliad a'r a roddir i Ddelw.

Q. Pa beth yw Delw, addoli pa un a waherddir yma?

A. Delw yw unrhyw lûn oddiallan, a oſodir i fynu i'w addoli, megis eulyn, neu gyffelybiaeth o Dduw. Lev. 26. 1. *Na wnewch Eulynnod i'wch, ac na chodwch i chwi ddelw* *gerfiedig, na cholofn, ac na roddwch ddelw faen yn eich tîr, i ymgrymmu iddi, canys myfi yw 'r Arglwydd eich Duw chwi.*

Q. A ydys yn gwahardd yma lûn oddiallan y gwir Dduw, yn gyſtal a llûn Gau-Dduw?

A. Ydys; oblegid, 1. Nis gellir amgyffred y gwir Dduw, ac nis gellir ei ddarlunio, Eſ. 40. 17, 18. &c. *Yr holl genhedloedd ydynt megis diddim ger ei fron ef*, &c. *I bwy gan hynny y cyffelybwch Dduw, &c.*

(2.) Fe a'i difarnwyd pan arferwyd ef, megis yn y LLo Aur, yr hwn a wnaed i fod yn arwydd o *Jehova*, yr Arglwydd. Ex. 32. 5. *Aaron a adailadodd, allor ger ei fron ef, ac a gyhoeddodd, ac a ddywedodd, y mae gwyl y foru i'r Arglwydd*, neu Jehova.

Q. Beth yw y Rheſymmau a gyſſylltir wrth y Gorchymmyn hwn?

A. Tri ydynt.

1. Y mae 'r Arglwydd **yn Dduw eiddigus**. (1.) Rhag i ddynion trwy y moddion hyn dybied yn anweddaidd o honof, fel pe byddai debyg i Ddelw (*a*). 2. Rhag trwy hynny iddynt ymddieithro oddiwrtho, a thybied fod hwnnw yn Dduw, yr hwn nid yw Dduw (*b*). (*c*) Act. 17. 29. *Ni ddylem ni dybied fod y Duwdod yn debyg i aur neu arian, neu faen o gerfiad celfyddyd a dychymmig dyn. Deut.* 4. 12, 15. *Chwi a glywſoch lais yr Arglwydd, ond ni welſoch lûn dim.* (*b*) Ezec. 14. 5. *Y mae ty Iſrael wedi ymddieithro oddiwrthyf trwy eu Heulynnod.*

2. Fe gyfrifir y rhai ſy 'n euog o'r pechod hwn, yn Elynion i Dduw, a'r rhai a goſpa ef hyd y **drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth**.

3: Ac yn y gwrthwyneb, efe a ddengys drugaredd yn ehelaeth i'r rhai a gadwant y Gorchymmyn hwn. **Gan ddangos trugaredd i filoedd.**

Q. Pa fodd y gall Eglwys Rhufain ei chyfiawnhau ei hun, am wneuthur Delw o Dduw, a rhoddi addoliad i Ddelw?

A. Y mae'nt yn fynych yn gadael allan y Gorchymmyn hwn.

Q. Paham hynny?

A. O ran dywedyd y maent, mae 'r un yw a'r cyntaf; ac felly y mae'nt yn gwneud y trydydd Gorchymmyn i fod yn ail, ac y maent yn gwneuthur y degfed yn ddau.

Q. Ond heblaw bod yr Scrythur yn gwneud y Gorchymmyn cyntaf a'r ail i fod yn ddau, Ex. 20. 3, 4. Deut. 5. 7, 8. Onid oes rhagoriaeth eglur rhyngddynt?

A. Oes; Oblegid y mae 'r Gorchymmyn cyntaf yn gwarafyn i ni *ſynnu* na *chydnabod* hwnnw am Dduw, yr hwn nid yw Dduw, fel ac y gwnaeth addolwyr *Baal* a *Moloch* (*a*), &c. Eithr gwahardd y mae 'r ail Gorchymmyn addoli y gwir Dduw trwy Ddelw, fel ac y gwnaeth yr *Iſraeliaid* yn yr anialwch, a Jeroboam, pan addolaſant y LLoi Aur (*b*). (*a*) 1 Bren. 16. 31. Amos 5. 26, (*b*) Ex. 32. 1, 4. 1 Bren. 12. 28. 29. 30. 32.

Q. Pa beth yw 'r ddyledſwydd a ofynnir yn yr ail Gorchymmyn?

A. Rhoddi o honom yr addoliad hwnnw i Dduw, yr hwn ſydd gyfaddas i'w natur ef. Ioan 4. 24. *Yſpryd yw Duw; a rhaid i'r rhai a'i haddolant ef, ei addoli ef mewn Yſpryd a gwirionedd.* Rhuf. 12. 1.

Q. Pa beth yw 'r trydydd Gorchymmyn?

Y 3. Gorchymmyn.

A. **Na chymmer enw yr Arglwydd dy Dduw yn ofer canys nid gwirion gan yr Arglwydd yr hwn a gymmero ei enw ef yn ofer.**

Q. Pa fodd y cymmerir enw Duw yn ofer?

A. 1. Trwy dyngu yn anudon neu ſiccrhau celwydd trwy lw. Lev. 19. 12. *Na thyngwch i'm enw i yn anudon, ac na haloga enw dy Dduw.*

2. Trwy dyngu yn fyrrbwyll ac yn gynneſin. Matth. 5. 34, 35, 36, 37. *Yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych chwi, na thyngwch ddim,* ——— *eithr bydded eich ymadrodd chwi ie, ie, nag ê, nag ê.*

3. Trwy gablu neu ſiarad yn wradwyddus am Dduw a chrefydd, 1 *Tim.* 6. 1. *Fel na chabler enw Duw a'i athrawiaeth ef.* Lev. 24. 16.

4. Trwy arfer Enw Duw yn amharchus (*a*), neu 'r pethau ſy 'n perthyn iddo ef (*b*) a'i waſanaeth (*c*). (*a*) Lev. 21. 6. *Sanctaidd fyddant iw Duw, ac na halogant enw eu Duw.* (*b*) 1 Theſ. 4. 2. *Y neb ſydd yn dirmygu, nid dyn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw.* (*c*) Lev. 22. 2. *Ac na halogant ſy enw ſanctaidd yn y pethau y maent yn eu cyſſegru i mi.*

Q. Pa beth yw 'r rheſwm a gyſylltir a'r Gorchymmyn hwn?

A. Nid gwirion gan yr Arglwydd mono, eithr fe ai coſpa ef yn dra-ddiamai. Zech. 5. 3, 4. *Ie a ddaw 'r felldith i dy yr hwn a dyngo i'm henw ar gam,* &c. *ac a'i diſa ef.* Lev. 24. 15, 16.

Q. Pa beth yw 'r Ddyledſwydd a ofynnir yn y Gorchymmyn hwn?

A. Anrhydeddu Sanctaidd Enw Duw (*a*), yn gymmaint a'i arfer yn barchedig mewn llwon (*b*), Addunedau (*c*), Addewidion, Ymadroddion (*d*), ac Addoliad (*e*); arfer ei Air ef yn barchus (*f*), a pha beth bynnag ſy'n perthyn yn neſaf iddo ef a'i waſanaeth. (*a*) Pſ. 99. 3. *Moliannant dy enw mawr ac ofnadwy, canys ſanctaidd yw.* (*b*) Jer. 4. 2. *Ti a dyngi, byw yw 'r Arglwydd mewn gwirionedd mewn barn ac mewn cyfiawnder.* (*c*) Eccleſ. 5. 4. *Pan addunedech addunedi Dduw, nac oeda ei thalu,* Deut. 23. 23. (*d*) Col. 4. 6. *Bydded eich ymadrodd bob amſer yn raſol, wedi ei dymheru a halen.* Matth. 5. 37. (*e*) Lev. 10. 3. *Mi a ſancteiddir yn y rhai a neſſant attaf.* Eſ. 29. 23. (*f*) Eſ. 66. 2. *Ar hwn yr edrychaf, ſef ar y truan a'r cyſtuddiedig o Yſpryd, ac ſydd yn crynnu wrth ſy ngair.*

Q. Pa beth yw 'r pedwerydd Gorchymmyn?

Y 4. Gorchymmyn.

A. Cofia gadw yn ſanctaidd y dydd Sabbath. Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnei dy holl waith eithr y ſeithfed dydd yw Sabbath yr Arglwydd dy Dduw: ac y dydd hwnnw na wna ddim gwaith: tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th was, na'th forwyn, na'th anifail, na'r dyn dieithr a fyddo o fewn dy byrth. Canys mewn cwhe diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd nef a daiar, y mor a 'r hyn oll ſydd ynddynt, ac a orphwyſodd y ſeithfed dydd. O herwydd paham y bendithiodd yr Arglwydd y ſeithfed dydd, ac a'i ſancteiddiodd ef.

Q. Beth y mae 'r gair *Sabbath* yn ei arwyddoccau?

A. Y mae 'n arwyddoccau *Gorphwyſtra.*

Q. Paham y galwyd y ſeithfed dydd yn *Sabbath*?

A. Oblegid i Dduw orphywys y diwrnod hwnnw oddiwrth waith y Creedigaeth, yr hwn a orphennodd efe mewn chwe diwrnod. Gen. 2. 2, 3. *Ar y ſeithfed dydd y gorphenodd Duw ei waith yr hwn a wnaethai efe, ac a orphwyſodd ar y ſeithfed dydd; A Duw a fendigodd y ſeithfed dydd, ac a'i ſancteiddiodd ef,* &c.

Q. Beth a ddèellir wrth fod Duw yn *ſancteiddio* y ſeithfed dydd?

A. Oblegid iddo ei neillduo ef er mwyn Gwaſanaeth Sanctaidd. Jer. 17. 24. *Sancteiddiwch y dydd Sabbath heb wneuthur dim gwaith ynddo.*

Q. Beth oedd y Gorchwylion ſanctaidd y neillduwyd ef o'u herwydd?

A. 1. Fe a'i neillduwyd ef i waſanaethu Duw ar gyhoedd; yr hyn oedd, yn pregethu, yn eſponi (*a*), ac yn darllen (*b*) gair Duw, ac mewn gweddi (*c*). (*a*) Act 13. 42. *Y cenhedloedd a attolygaſant gael pregethu y geiriau hyn iddynt y Sabbath neſaf. Marc.* 6. 2. (*b*) Act. 15. 21. *Y mae i Moſes ym mhob Dinas, er yr hên amſeroedd, rai a'i pregethant ef, gan fod yn ei ddarllen yn y Synagogau bob Sabbath,* Act. 13. 27. (*c*) Act. 16. 13. *Ar y dydd Sabbath ni a aethom allan o'r ddinas i lan afon, lle y byddid arferol o weddio,* neu i'r man lle yr oedd Ty Gweddi.

2. I addoliad cartrefol hefyd a myſyrdod ar lt a gweithredoedd Duw. Pſ. 92. a elwir yn *Pſalm i'r Sabbath.*

Q. Pa beth a ofynnwyd yn ychwaneg yn y Gorchymmyn hwn?

A. Gorphywys oddiwrth bob gwaith a gorchwyl cyffredin. *Ar y dydd hwnnw na wna ddim gwaith; tydi, nath wâs, &c.* Eſ. 58. 13. Neh. 13. 15.

Q. Paham y mae 'r Chriſtianogion yn cadw y dydd cyntaf o'r wythnos yn ddydd Sabbath, ac nid y ſeithfed?

A. Er coffadwriaeth am Adgyfodiad Chriſt oddiwrth y meirw ar y dydd hwnnw; Yr hyn oedd yn cadarnhau yn fawr, orphen y cwbl (*a*) a gymmeraſai ef arno hyd at ei farwolaeth. Ioan 19. 30. *Efe a ddywedodd, Gorphenwyd, a chan ogwyddo ei ben efe a roddes i fynu yr Yſpryd.* Act. 17. 3. *Rhaid oedd i Ghriſt ddioddef a chyfodi.* Ioan. 2. 22.

Q. Pa fodd y mae treulio 'r Dydd hwn?

Q. Mewn gweithredoedd duwioldeb (*a*) a chariad (*b*), yn gwaſanaethu Duw, ac yn gwnenthur daioni i eraill. (*a*) Act. 20. 7. *Ar y dydd cyntaf o'r wythnos, wedi i'r diſgyblion ddyfod ynghyd i dorri bara.* (*b*) 1 Cor. 16. 2. *Y dydd cyntaf o'r wythnos, pob un o honoch rhodded heibio yn ei ymyl* [Eluſeni] *fel y llwyddodd Duw ef,* yr wythnos or blaen.

Q. Beth y mae'r ail LLèch yn ei gynnwys?

A. Fy Nylèd tuag at fy Nghymydog.

Q. Beth yw dy ddyled tuag at dy Gymmydog?

A. Fy nyled tuag at fy ngymmydog yw, ei garu ef fel y fi fy hun, a gwneuthur i bob dyn, megis y chwenychwn iddo wneuthur i minnau. Caru o honof, anrhydeddu, a chymmorth fy Nhad a'm Mam. Anrhydeddu ac ufuddhau i'r Brenin a'i Swyddogion. Ymddaroſtwng i'm holl Lywiawdwyr, dyſgawdwyr, bugeiliaid yſprydol ac athrawon. Ymddwyn o honof yn oſtyngedig, dan berchi pawb o'm gwell. Na wnelwyf niweid i neb ar air neu weithred. Bod yn gywir ac yn union ym mhob peth a wnelwyf. Na b'o na chas na digaſedd yn fy nghalon i neb. Cadw o honof fy fy nwylaw rhag chwiwlenna a lledratta cadw fy nhafod rhag dywedyd celwydd, cabl-eiriau, na drwg-abſen. Cadw fy nghorph mewn cymhedroldeb, ſobrwydd, a diweirdeb. Na chybyddwyf ac na ddeiſyfwyf dda na golud neb arall. Eithr dyſgu a llafurio yn gywir, i geiſio ynnill fy mywyd, a gwneuthur a ddylwyf, ym mha ryw fuchedd bynnag, i ba un y rhyngo bodd i Dduw fy ngalw. Matth. 22. 39. *Câr dy Gymydog fel ti dy hun.* Gal. 5. 14. Matth. 7. 12. *Pa bethau bynnag oll a ewyllyſioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy.*

Q. Pa rai yw 'r Gorchymmynion ſy 'n cynnwys dy Ddylèd tuag at dy Gymmydog?

A Y Chwech diweddaf.

Q. Beth yw 'r pummed Gorchymmyn?

Y 5. Gorchymmyn.

A. Anrhydedda dy Dad a'th Fam, fel yr eſtynner dy ddyddiau ar y ddaiar yr hon a rydd yr Arglwydd dy Dduw i ti.

Q. Beth a ddeellir yma wrth y geiriau *Tâd Mam*?

A. Rwy 'n deall yn fwy enwedig wrthynt, . Fy Nhâd a'm Mam yn ôl y cnawd : y rhai yr 'wyf yn rhwym iw caru, eu hanrhydeddu (*a*), ufuddhau iddynt (*b*) au cynnorthwyo (*c*). (*a*) Mal. 1. 6. *Mab a anrhydedda ei Dâd.* (*b*) Eph. 6. 1. *Y plant ufuddhewch i'ch rhieni yn yr Arglwydd ; canys hyn ſydd gyfiawn.* (*c*) 1 Tim. 5. 4. *Dyſged plant arfer duwioldeb*, neu fwynder, *gartref ; a thalu 'r pwyth iw rhieni*, trwy eu cynnorthwyo yn eu hangenrheidiau. Marc. 7. 11, 12.

2. *Y Brenin a'i Swyddogion* (*a*), Y rhai ſydd raid i mi eu hanrhydeddu, au hufuddhau (*b*) mewn pob peth cyfreithlawn a goneſt (*c*). (*a*) Eſ. 49 23. Fe elwir *Brenhinoedd yn Dadmaethod.* (*b*) 1 Pet. 2. 13. 14. *Ymddaroſtyngwch i bob dynol ordinhâd, o herwydd yr Arglwydd, pa un bynnag ai i'r Brenin megis goruchaf ; Ai i'r LLywiawdwyr, megis trwyddo ef wedi eu danfon*, &c. (*c*) Act. 4. 19. *Ai cyfiawn yw ger bron Duw, wrando arnoch chwi, yn hytrach nag ar Dduw, bernwch chwi.*

3. *Bugeiliaid Yſprydol ac Athrawon* (*a*), i ba rai y mae 'n rhaid i mi ufuddhau, ac iw cynghorion ſanctaidd Yſprydol (*b*). (*a*) Barn. 17. 10 *Bydd i mi yn Dad ac yn Offeiriad.* 1 Cor. 4, 15. (*b*) Heb. 13. 17. *Ufuddhewch i'ch Blaenoriaid ac ymddaroſtyngwch, oblegid y maent hwy yn gwilio tros eich eneidiau chwi*, &c. 1 Tim. 5. 17.

4. Pen-teuluoedd a elwir yn *Dadau* (megi 2 Bren. 5. 13.) i ba rai, os gwâs 'wyf, mae 'n rhaid i mi ufuddhau mewn pob pe rheſymmol, ar ſy'n perthyn i'r cyflwr hwnnw, Eph. 6. 5, 6. *Y gweiſion ufuddhewch i'r rhai ſyd Arglwyddi i chwi*, &c. *nid a golwg-waſanaeth fel bodlonwyr dynion, ond fel gweiſion Chriſt*, *gwneuthur ewyllys Duw o'r galon* Tit. 2. 9 10.

5. Pawb o'm gwell (*a*), i ba rai y mae ' rhaid i mi ddangos parch ac ufudd-dod (*b*) (*a*) Act. 7. 2. Fe ddywaid St. Stephan, *Ha Wyr Frodyr a Thadau.* (*b*) 1 Pet. 5. 5. *Ch y rhai ieuangaf byddwch oſtyngedig i'r Henuri aid, ie byddwch bawb yn oſtyngedig iw gilydd, a ymdrwſiwch oddifewn a goſtyngeiddrwydd.* Lev. 19 32.

Q. Pa fudd a geir am ufuddhau i'r Gorchym myn hwn?

A. Y mae ynghyd ag ef addewid o hîr eini eos lwyddiannus, yr hyn ſy 'n arferol yn ganlyn. *Fel yr eſtynner dy ddyddiau ar y ddai ar*, &c. Epheſ. 6. 1, 2. *Anrhydedda dy Dâ a'th Fam, yr hwn yw 'r Gorchymmyn cyntaf mew addewid.*

Q. Pa un yw 'r chweched Gorchymmyn?

Y 6. Gorchymmyn. A. **Na ladd.**

Q. Beth yw 'r pechod a waherddir yn y Gor chymmyn hwn?

A. Llofruddiaeth, neu lâdd ein Cymmydog wirfodd,

Q. Pa ſawl math ſydd o'r llofruddiaeth, y ydych chwi yn ei alw llofruddiaeth o wirfodd

A.

A. Y mae dau fath. 1. Un llai, yr hyn yw llâdd ûn arall mewn byrbwyll, neu mewn amryfuſedd diſymwth, ond yr hyn y mae 'r Scrythur, yn ei alw yn llofruddiaeth. Num. 35. 16, 17. *Os ag Offeryn haiarn y tarewiff ef*, &c. *Llofrudd yw.*

2. Un mwy; Yr hyn yw llâdd un arall trwy bwyll, a bwriad (*a*), a elwir yn arferol yn Fwrdwr gwirfodd. (*a*) Ex. 21. 14. *Os daw dyn yn rhyſygus ar ei gymmydog iw ladd ef trwy dwyll.* Num. 35. 20, 21.

Q. Pa goſpedigaeth oedd am y pechod hwn?

A. Marwolaeth. Gen. 9. 5, 6. *A dywalldo waed dyn, trwy ddyn y tywelldir ei waed yntef,* Num. 35, 16, 17, 21.

Q. Pa beth a waherddir yn ychwaneg yn y Gorchymmyn hwn?

A. Na wnelwyf niweid i neb ar air neu weithred, ac na bo na châs na digaſedd yn fy nghalon i neb. Ac felly y mae 'r Gorchymmyn hwn yn gwahardd pob grâdd o'r pechod hwn, â phob herr ac annogaeth tuag atto; Y cyfryw yw Digter ffrywus diachos anghymmedrol (*a*); Caſineb, (*b*) Malais, Cynſigen ac Ymddial, chwerwedd a Drwg-Abſen (*c*). (*a*) Matth. 5. 21, 22. *Clywſoch ddywedyd gan Y rhai gynt, na ladd: a phwy bynnag a laddo, euog ſydd o farn, eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, pob un a ddigio wrth ei frawd heb yſtyr*, &c. Epheſ. 4. 26. (*b*) 1 Ioan 3. 15. *Pob un ac ſydd yn caſhau ei frawd, lleiddiaddyn yw.* (*c*) Eph 4. 31. *Tynner ymaith oddiwrthych bob chwerwedd, a llîd, a dîg, a llefain a chabledd, gyd â phob drygioni.*

Q. Pa beth a ofynnir yn y Gorchymmy hwn?

A. 1. Arafwch, fel na ddigiom eraill, Rhu 12. 18. *Os yw boſſibl, hyd y mae ynoch chw byddwch heddychlawn a phob dyn.*

2. Addfwynder, fel na ddigiom ein hunain i wneuthur drwg i eraill, Rhuf. 12. 17 *Na thelwch i neb ddrwg am ddrwg.*

3. Cariad, neu barodrwydd i faddeu, ac wneuthur daioni, Er rhoi i ni achos i ddigio, Rhuf. 12. 20. 21. *Os dy elyn a newyna, portha ef, &c.*

4. Cynnorthwyo arall a fae mewn perygl chyfyngder, fel ac y gwnaeth y *Samariad* daionus. Luc. 10. 33. &c.

Y 7. Gorchymmyn.

Q. Beth ydyw 'r Seithfed Gorchymmyn?

A. **Na wna odineb.**

Q. Beth ydyw Godineb?

A. Torri 'r cyfammod hwnnw (*a*) a wnaed ym Mhriodas (*b*) rhwng un Mâb ac un Ferch (*c*); (Yr hwn [Gyfammod] ſy'n gwneuthur y Dyn i fod yn Wr y Ferch, a'r Ferch i fod yn Wraig y Dyn.) (*a*) Mal. 2. 14. *Y hi ydyw gwraig dy gyfammod.* (*b*) Heb. 13. 4. *Anrhydeddus yw Priodas ym mhawb.* (*c*) Mal. 2. 15. *Onid un a wnaeth efe?* Matth. 19. 4, 5.

Q. Pa bryd y torrir y Cyfammod hwnnw?

A. Pan fo 'r naill yn ymwrthod a gwely 'r llall yn gwbl; neu gan mwyaf, er mwynhau gwely un arall. Dih. 5. 20, 21. *Paham yr ymddigrifi yn y wraig ddieithr, ac y cofleidi fonwes yr hon nid yw eiddot ti? Canys ffyrdd dyn ſydd yngolwg yr Arglwydd, ac y mae ef yn dal ar ei holl lwybrau ef.*

Q. A pha benyd y coſpid y pechod hwn n Gyfraith Moſes ?

A. A marwolaeth. Lev. 20. 10. lladder yn rw y godinebwr a'r odineb-wraig.

Q. Pa beth a waherddir ychwaneg yn y orchymmyn hwn ?

A. 1. Putteindra, yr hwn a wneir rhwng ai heb priodi (*a*); a phob aflendid pa un byn- ag (*b*). (*a*) Ex. 22. 16. (*b*) Gal. 5. 19. *Am- g yw gweithredoedd y cnawd ; y rhai yw tor- iodas, godineb, aflendid, anlladrwydd,* 1 Cor. 9.

2. Pob dymuniad cnawdol a thrachwant a fae off gennym. Matth. 5. 28. *Y mae pob un ſydd edrych ar wraig, i'w chwenychu hi, wedi gwneu- ur euſus odineb â hi yn ei galon.*

3. Pob Ysfa tuag atto mewn geiriau (*a*), weithredoedd, ymddygiad ac ymdrwſſiad (*b*), gormodedd o unrhyw beth (*c*). (*a*) Epheſ. 4. *Na ſerthedd, nac ymadrodd ffol, na choeg- digrifwch, pethau nid ydynt weddus.* (*b*) 1 Tim. 9. *I'r gwragedd eu trefnu eu hunain mewn di- ad gweddus.* (*c*) 1 Pet. 4. 3. *Digon i ni yr am- r a aeth heibio o'r enioes pan rodiaſom mewn try- yllwch, trachwantau, meddwdod, cyfeddach, di- ta.* Dih. 23. 31, 33.

Q. Pa beth a orchymmynir yn y Gorchym- yn hwn ?

A. 1. Cadw o honof fy nghorph mewn cym- edroldeb, ſobrwydd a diweirdeb, Rhuf. 13. 3, 14. *Rhodiwn yn weddus megis wrth liw dydd, id mewn cyfeddach a meddwdod nid mewn cyd- wedd ac anlladrwydd.*

2. Bod yn orchwylus ac yn ddiwair y fy meddyliau (*a*), fy ngeiriau (*b*), a'm hy ddygiad (*c*). (*a*) Matth. 15. 19. (*b*) Col. 8. (*c*) Tit. 2. 2, 3.

3. Bod yn wiliadwrus (*a*), ac yn waſtad waith mewn rhyw orchwyl daionus (*b*). (1 Pet. 5. 8. *Bydwch ſobr, gwiliwch.* (*b*) Eze 16. 49, 50. *Hyn oedd anwiredd Sodoma— — amlder o ſeguryd———ymddyrchafaſant a gwn thant ffieidd-dra.*

Q. Beth yw 'r wythfed Gorchymmyn?

Yr 8. Gorchymmyn.

A. **Na ladratta.**

Q. Pa beth yw 'r lledrad a warafynnir y Gorchymmyn hwn?

A. Cymmeryd oddiar un arall, neu ddal ddiwrtho ei wir-dda cywir ei hun trwy dr neu dwyll, Lev. 19. 11, 13.

Q. Pa ſawl math ſydd o hono?

A. 1. Lledrad, a elwir felly yn enw dig, neu ddirgel ledrad dan gêl, Epheſ. 28. *Yr hwn a ledrattaodd, na ledratted m ach.*

2. Yſpail, neu gymmeryd ymaith trwy dr Lev. 19. 11, 13. *Na ledrattewch——— cham-attal oddiwrth dy gymmydog, ac na yſp lia ef.*

3. Cribddeiliad, neu gymmeryd yma trwy drais tan liw cyfiawnder a dyled; elwir *elw anghyfiawn* Dih. 28. 8.) (*a*) 1 C 5. 11. *Na chyd-ymgymmyſgech os bydd neb henwir yn frawd* [neu Ghriſtion] ——*yn gr ddeiliwr.*

4. Dal cyfiawnder un arall oddi wrtho, fel yn peidio a thalu dyledion cyfiawn, pan ellir (*a*), neu gam-attal cyflogau y cyflogedigion (*b*). (*a*) Pſ. 37. 21. *Yr annuwiol a echwyna, ac ni thâl adreſ.* Dih. 3. 27, 28. (*b*) Iaco. 5. 4. *Wele y mae cyflog y gweithwyr———yr hwn a gam-attaliwyd gennych, yn llefain,* &c.

5. Twyll wrth faſnach mewn pwyſau a meſurau anghyfiawn (*a*), a thrwy eiriau têg (*b*) yn hudo anwybodaeth ac hygoeledd y prynwr. (*a*) Dih. 20. 10. *Amryw bwyſau ac amryw feſurau, ffiaidd gan yr Arglwydd bob un o'r ddau.* (*b*) Dih. 29. 5. *Y gwr a ddywedo weniaith wrth ei gymmydog, ſydd yn tanu rhwyd iw draed eſ.*

6. Aneluſengarwch a chrintachrwydd tuag at y tlawd. Dih. 22. 16. *Y neb a orthrymmo y tlawd er chwanegu ei gyfoeth,* &c. *a ddaw i dlodi yn ddiamai.* Eſ. 3. 15. *Beth ſydd i chwi,* &c. *a faloch ar wynebau y tlodion.*

Q. Beth yw 'r ddyledſwydd a ofynnir yn y Gorchymmyn hwn?

A. 1. Goneſtrwydd a Chyfiawnder wrth farchnatta rhwng gwr a gwr. Dih. 16. 11. *Pwys a chlorian cywir yr Arglwydd a'u piau.*

2. Gwneud iawn, os gwnaed cam. Ezec. 33. 15, 16. *Os yr annuwiol a ddadrydd wyſtl, ac a rydd yn ei ol yr hyn a dreiſiodd——ni choffheir iddo* un o '*r holl bechodau a bechodd.* Ex. 22. 1. &c.

3. Cariad a thrugarogrwydd tuag at erail Lev. 19. 9, 10. *A phan gynhaiafoch gynhaiaf ei tir, na feda yn llwyr gonglau dy faes, ac n chynnull loſſion dy gynhaiaf,* &c. *Gad hwynt i tlawd ac i'r dieithr.*

4. Mynnu galwedigaeth gywir a bod y ddiwyd ynddi, Epheſ. 4. 28. *Yr hwn ledrattaodd, na ledratted mwyach, eithr yn h trach cymmered boen, gan weithio a'i ddwylo hyn ſydd dda, fel y byddo ganddo beth iw g frannu i'r hwn y mae angen arno.* 2 Theſ. 11, 12.

Q. Beth ydyw 'r nawfed Gorchymmyn ?

Y 9 Gorchymmyn.

A. **Na ddwg gam-dyſtiolaeth yn erby dy Gymmydog.**

Q. Beth ydyw r pechod a waherddir yma ?

A. Dwyn cam-dyſtiolaeth neu gam-achwyn pa un bynnag ai ar lw (a elwir yn arfer Anudon) (*a*), neu drwy fodd arall (*b*). (Darllenwch y trydydd Gorchymmyn. (*b* Luc. 3. 14. *Ac na cham-achwynwch ar neb.* Lu 19. 8.

Q. Os tyngu yn anudon oedd wedi ei wahardd yn bennaf peth yn y trydydd Gorchymmyn, ac ailwaith a waherddir yma yn cyffelib fodd: beth ynteu yw'r rhagoriaet ſydd rhwng y trydydd Gorchymmyn a'r nawfed ?

A. Y mae 'r trydydd Gorchymmyn yn perthyn i Dduw yn gymmaint ag y mae Dyn trwy dyngu, yn galw Duw yn Dyſt, a thrw Anudonrwydd, megis yn ei wadu Ef a'i Wirionedd: Eithr y mae 'r nawfed Gorchymmyn yn perthyn i Ddyn, ac felly ſy'n gwahardd anudonrwydd, fel ac y mae, yn Gyntaf, yn tueddu i wneu'd cam ag un arall, yn ei gorph, ei dda, neu ei Enw da. [2.] Megis trwy anudonaeth y dirymmir ac y rhwyſtrir, Effaith ac amcan Tyſtiolaeth trwy Lw. Sef: *bod yn derfyn ar bob ymryſon.* Heb. 6. 16.

Q. Pa beth a waherddir yn ychwaneg yn y Gorchymmun hwn?

A. Pob math ar ddenu a dwyn Dynion i fod yn gau-dyſtion, fel y gwnaeth *Iezebel* yn erbyn *Naboth* (*a*), a'r *Iddewon* yn erbyn Chriſt (*b*). (*a*) 1 Bren. 21. 10. (*b*) Matth. 26. 59.

2. *Pob cabl-eirian* (a), *a chelwydd* (b), *a drwg-abſen* (c). (*a*) Iaco 1. 26. *Os yw neb yn eich myſg yn cymmeryd arno fod yn grefyddol, ac heb attal ei dafod*, &c. *Ofer yw crefydd hwn.* (*b*) Eph. 4. 25. *Gan fwrw ymaith gelwydd, dywedwch y gwir bob un wrth ei gymmydog, oblegid aelodau ydym i'w gilydd.* (*c*) Pſal. 15. 1, 3. *Pwy a drig yn dy babell*, &c. *yr hwn ni abſenna â'i dafod.*

3. Barnu a beio ar eraill yn amryfus. Matth. 7. 1, 2. *Na fernwch, fel nach barner*, &c.

Q. Pa beth yw 'r dyledſwyddau a ofynnir yn y Gorchymmyn hwn?

A. 1. Amddiffyn fy nghymmydog, pan wneir cam ag ef; fel ac y gwnaeth *Nicodemus* a'n Hiachawdwr, Ioan 7. 50, 51.

2. Tybied yn dda, a barnu 'r goreu o u
arall. 1 Cor. 13. 4, 5. *Cariad*, &c. *ni fedd*
ddrwg. adnod 7. *Y mae 'n credu pob dim*, *y m*
'n gobeithio pob dim.

Q. Pa un yw 'r degfed Gorchymmyn?

Y 10. Gorchymmyn. **A. Na chwennych Dy dy gymmydog, n**
chwennych wraig dy gymmydog, nai wa
nai forwyn, nai ych, nai aſſyn, na dim a'
ſydd eiddo.

Q. Beth yw 'r pechod a waherddir yn
Gorchymmyn hwn?

A. Deiſyf a chybyddu da a meddianna
rhai eraill, a gyfrifir yn y drefn hon, ei Dy
ei wraig, ei weiſion a'i anifeiliaid. Act. 20
33.

Q. Beth ydyw 'r Cybydd-dod a waherddi
yma?

A. Deiſyf yn anghyfreithlon eiddo un a
rall, Rhuf. 7. 7. *Nid adnabuaſwn dra*
chwant, *oni bai ddywedyd o'r ddeddf*, *na thra*
chwanta.

Q. Beth ynteu ſy'n gynnwyſedig yn y Gor
chymmyn hwn?

A. Cynhwyſiad byrr yw o'r hôll rai eraill
berthyn im cymmydog; ac y mae fel pe dywe
daſid, pa beth bynnag a ellir ei dybied o fod y
rhwyſtr iddo, na wna mono. Felly y mae '
Hiachawdwr yn lle *Deiſyf*, mewn un man y
rhoddi, *na cham-golleda*. Mar. 10. 19. Mew
man arall, *Câr dy gymmydog fel ti dy hun*
Matth. 19. 19.

Q. Pa beth a ofynnir yn y Gorchymmyn
hwn?

'*A.* 1. Bodlondeb i'm ſtât a'm cyflwr preſennol (*a*): Ac yn 2. *Dyſgu o honof lafurio yn gywir i ynnill fy mywyd* (*b*) *yn y cyflwr hwnnw, i ba un y gwêl Duw yn dda fy ngalw* (*c*). (*a*) Heb. 13. 5. *Bydded eich ymarweddiad yn ddiariangar, gan fod yn fodlon i'r* hyn *ſydd gennych,* &c. Phil. 4. 11. (*b*) 1 Theſ. 4. 11, 12. *Gan roddi eich bryd ar fod yn llonydd, a gwneuthur eich gorchwylion eich hunain, a gweithio a'ch dwylo eich hunain* (*megis y gorchymmynnaſom i chwi*), &c, *Fel na byddo arnoch eiſieu dim.* (*c*) 1 Cor. 7. 20. *Pob un yn y galwedigaeth y galwyd ef, yn honno arhoſed.*

RHAN IV.

Am weddi 'r Arglwydd.

C. Fy anwyl Blentyn, gwybydd hyn yma, nad elli wneuthur y pethau hyn o honot dy hun, na rhodio yng orchymmynnion Duw, na'i waſanaethu ef, heb ei yſpyſol rad ef; yr hwn ſydd raid i ti ddyſgu yn waſtad ymorialw am dano trwy ddyfal weddi. Gan hynny moes i mi glywed a fedri di ddywedyd Gweddi 'r Arglwydd.

Q. Pa bethau a gynnwyſir yn y rhag ymadrodd hwn, ſydd o flaen Gweddi 'r Arglwydd, yn y *Catechiſm*?

A. Y mae 'n gynnwyſedig ynddo. 1. Yr achos o bob mâth ar weddio at Dduw, yr hyn ſydd annigonolrwydd ynom ein hunain (*a*), a digonoldeb cyflawn ynddo ef (*b*). Felly y dywedir (*a*), *Gwybydd hyn yma, nad elli wneuthur y pethau hyn o honot dy hun heb ei yſpyſol râd ef.* (*b*) 2 Cor. 3. 5. *Nid o herwydd ein bod yn ddigonol o honom ein hunain, i ſeddwl dim megis o honom ein hunain, eithr ein digonedd ni ſydd o Dduw.*

2. Y mae 'n dangos i ba ddeunydd y mae Gweddi; megis y modd i gael *yſpyſol râd* Duw, gynnwyſir yn y geiriau hyn, *yr hwn ſydd aid i ti ddyſgu yn waſtad ymoralw am dano trwy dyfal weddi.* Luc. 11. 9, 10, 11, 12, 13. *Gofynnwch a rhoddir i chwi, ceiſiwch a chwi gewch, curwch ac fe agorir i chwi,* &c.

3. Y mae 'n dyſcu i ni pa gynneddfau ſy' mewn gweddi nerthol effeithiol; ſef,

[1.] Ei bôd *ar bob amſer*, yn ddibaid, ac yn ddirwyſtr (*a*); [2.] Bod o honi hi *yn ddiwyd*, yng hyd â ffydd ddiyſcog, a dwys ac iawn yſtyr (*b*). (*a*) Luc. 18. 1. *Chriſt a ddywedodd ddammeg wrthynt, fod yn rhaid gweddio yn Waſtad, ac heb ddiffygio.* (*b*) Rhuf. 12. 12. *Yn dyfal-barhau mewn gweddi,* Epheſ. 6. 18.

Gweddi'r Arglwydd

Q. Paham y gelwir y Ffurf o Weddi ſy 'n dechreu ag **Ein Tad**, yn *Weddi 'r Arglwydd*?

A. Oblegid i'n Harglwydd a 'n Hiachawdwr Ieſu Ghriſt ei gwneud hi Matth. 6. 9. Luc. 11. 2.

Q. I ba beth y gwnaeth ein Hiachawdwr y Weddi hon?

A. 1. Megis Patrwm o Weddi, i'n cynnorthwyo a'n Cyfarwyddo yn well am ba beth y gweddiem, ac am y drefn y mae i ni weddio ynddi; fel na b'om ar goll beth i weddio am dano (*a*), ac na ſiaradom yn ofer (*b*). (*a*) Luc. 11. 1, 2. *Ei ddiſgyblion a ddywedaſant wrtho, Arglwydd, dyſg i ni weddio——— Ac eſe a ddywedodd wrthynt; pan weddioch, dywedwch,* &c. (*b*) Matth. 6. 7, 8, 9. *Pan weddioch,* *na fyddwch ſiariadus*, —— *Am hynny gweddiwch chwi fel hyn*, &c.

2. Megis Ffurf, ſy 'n gymmwys i'w harfer, pan weddiom. Matth. 6. 9. *Fel hyn*, neu felly *gweddiwch*. Luc. 11. 2. *Pan weddioch*, *dywedwch*, *Ein Tad*, &c.

C. Dywedwch Weddi 'r Arglwydd.

A. Ein Tad, &c.

Q. Pa beth yr wyt ti yn ei erchi ar Dduw yn y weddi hon?

A. Yr ydwyf yn erchi ar fy Arglwydd Dduw ein Tad nefol, yr hwn yw rhoddwr pob daioni, ddanfon ei rad arnaf, ac ar yr holl bobl, fel y gallom ei anrhydeddu ef, ai waſanaethu, ac ufuddhau iddo megis y dylem. Ac yr wyf yn gweddio ar Dduw ddanfon i ni bob peth angenrheidiol, yn gyſtal in heneidiau ac in cyrph: A bod yn drugarog wrthym, a maddeu i ni ein pechodau; A rhyngu bodd iddo ein cadw an amddiffyn ym mhob perygl yſprydol a Chorphorol: A chadw o heno nyni rhag pob pechod ac anwiredd, a rhag ein gelyn yſprydol, a rhag angeu tragwyddol, A hyn yr ydwyf yn ei obeithio y gwna efe oi drugaredd ai ddaioni, trwy ein Harglwydd Jeſu Griſt: Ac am hynny yr wyf yn dywedyd, Amen. Poed gwir.

Q. Pa beth yw rhannau cyffredinol y Weddi hon?

A. Tair ydynt: Sef, 1. Y Rhagymadrodd. 2. Yr Erfynnion, ac yn. 3. Y Rhoddi-mawl [Y Doxolog] neu 'r *Diweddiad*.

Q. Beth ydyw 'r Rhagymadrodd?

A. **Ein Tad yr hwn wyt yn y Nefoedd.**

Q. Pa bethau ſy 'n gynnwyſedig yn yr Ymad- odd hwn?

A. Y mae 'n cynnwys Llawer o reſymmau i'n hannog â'n cymmhell ni i gyflawni y ddyledſwydd hon.

Q. Pa Reſymmau yw y rheini?

A. 1. Megis y mae *Duw yn Dâd, yn rhoddwr ob daioni*, ac felly nis gall amgen na dewis, rhoddi, a gwneud y peth ſydd oraf ar ein Lles. Luc. 11. 11, 12, 13. *Os bara a ofyn mab i un o honoch hwi ſy' Dâd, a ddyry efe garreg iddo*, &c? *Os hwy chwi gan hynny, y rhai ydych ddrwg, a fedrwch oi rhoddion da ich plant chwi, pa ſaint mwy y hydd eich Tad o'r Nef yr yſpryd glân* (a daionus bethau Matth. 7. 11.) *i'r rhai a ofynnant anddo?*

2. Fel ac y mae efe yn Dâd yn y Nèf; ac elly yn ddigonawl i ddeall, ac i ewyllyſſio, c i wneud yr hyn ſydd oraf, Pſ. 115. 3. *Ein Duw ni ſydd yn y Nefoedd, efe a wnaeth yr hyn a ynnodd oll.*

3. Fel ac y mae yn Dâd cyffredin; at yr hwn y gall pawb ddyfod yn hyf. 2 Theſ. 2. 16. *Duw 'n Tad, yr hwn a'n carodd ni.* Epheſ. 2. 18. *Trwyddo ef y mae i ni ein dau* (Iuddewon a Chenhedloedd) *ddyfodfa mewn un Yſpryd at y Tad.*

Q. Beth yr ych chwi yn ei ddyſcu oddi yma?

A. 1. *Mai* at Dduw yn unic, y dylem weddio. Pſ. 123. 1. *Attat ti y dyrchafaf fy Llygaid, ti yr hwn a breſſwyli yn y Nefoedd.*

2. Y dylem ni neſſau atto mewn ofn a gwylder. Mal. 1. 6. *Mab a anrhydedda ei Dad*—— *Os wyf fi* gan hynny *Dad, pa le y mae fy anrhydedd?*

Ecclеſ.

Eccleſ. 5. 2. *Na ſydd ry bryſſur ath enau, ac na fryſied dy galon i dreuthu dim ger bron Duw: Canys Duw ſydd yn y Nefoedd, a thithau ſydd ar y ddaiar.*

3. Nyni a ddylem ddyfod mewn cywir ſerch i bob Dyn, gan ddeiſyf o'r galon eu bod nhw mor iachus a dedwydd a ni ein hunain; yr hyn a gynnwyſir, pan ddywedom, *Ein Tad*; ac wrth hynny dymuned yr wyf iddo ef *ddanfon ei râd arnaf ac ar yr holl bobl.*

Q. Pa ſawl Arch a gynnwyſir *Yng weddi 'r Arglwydd?*

A. Chwech. Y mae 'r tair gyntaf yn perthyn i Ogoniant Duw, a'r tair diweddaf yn perthyn i'n dedwyddwch ninnau.

Q. Beth yw 'r Arch gyntaf?

Arch 1. A. **Sancteiddier dy Enw.**

Q. Beth yr ys yn ei feddwl yma wrth *Enw* Duw?

A. 1. Ni arwyddocceir yn unig drwyddo enw Duw, eithr Duw ei hunan. Pſ. 44. 20. *O anghofiaſom enw ein Duw, neu eſtyn ein dwylo a Dduw dieithr.* Pſal. 20. 1.

2. Priodoliaethau, a Pherffeithrwydd ei natur ef: Ex. 34. 5, 6. *Yr Arglwydd —— a gyhoeddodd enw 'r Arglwydd —— Yr Arglwydd Dduw trugarog a graſlawn*, &c.

3. Y pethau a neillduir iw anrhydedd a'i waſanaeth ef, megis ei air a'i ddydd, &c. Pſal. 138. 2. *Ymgrymmaf tua'th deml ſanctaidd, a chlodforaf dy enw —— oblegid ti a fawrheaiſt dy air uwchlaw dy enw oll.*

Q. Beth yw meddwl y gair *ſancteiddio?*

A. 1. Trwyddo y dygir ar ddeall neillduo unrhyw beth i ymarfer a gwaſanaeth ſanctaidd: fel hyn y dywedir i Dduw *Sancteiddio* y ſeithfed

dydd,

ydd, Ex. 20. 11. *A Sancteiddio* meibion Iſrael, ev. 22. 32.

2. Trwy ſancteiddio y deellir arfer peth nctaidd yn ôl modd ſanctaidd: Felly Lev. 22. 2. *Sancteiddier fi ym myſg meibion Iſrael*, Dar-lenwch. Lev. 10. 3

Q. Beth yr ych yn ei weddio am dano yn yr rch hon?

A. Gweddio yr wyf ar i Dduw ei hun gael i anrhydeddu, ei adnâbod, ei berchi, ei addoli, 'i waſanaethu, a'i foliannu (*a*); fel y gallo ei Ragluniaeth ef gael ei ogoneddu, a'i waſanaeth i berchi: Ac yn enwedig, fel y gallwyf fi a hawb eraill fod mor ddedwydd a'i anrhydeddu f, ei waſanaeth, a'i Grefydd, trwy ymarweddi-d Sancteidd-lan, Lleſol, a chymmwys i eraill 'w dilyn (*b*). (*a*) Pſ. 113. 2, 3. *Bendigedig yddo enw 'r Arglwydd o hyn allan, ac yn dragywydd. godiad-haul hyd ei fachludiad, moliannus yw enw r Arglwydd.* (*b*) 1 Cor. 10. 31. *Pa un bynnag i bwytta ai yfed, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw.* Math. 5. 16. *Llewrched felly eich goleuni er bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da hwi, ac y gogoneddont eich Tad, yr hwn ſydd yn y Nefoedd.*

Q. Beth ydyw'r ail Arch?

A. **Deued dy Deyrnas.** Arch 2.

Q. Beth a ddeellir wrth *Deyrnas Dduw*?

A. Y Cyflwr hwnnw a ddechreuir mewn grâs n y byd hwn (*a*), ac a orphennir mewn gogoniant yn y byd a ddaw (*b*). (*a*) Rhuf. 6. 14. *Nid ydych chwi tan y ddeddf, eithr tan râs.* Matth. 21. 43. *Fe ddygir Teyrnas Dduw* (neu'r fengyl) *oddi arnoch chwi*, &c. Matth. 24. 14. (*b*) Matth. 13. 43. *Fe lewyrcha y rhai cyfiawn fel*

yr Haul yn nheyrnas eu Tâd. 1 Cor. 15. 24. *Efe*
rydd y deyrnas i fynu, &c.

Q. Pa beth a arwyddocceir trwy *ddyfod* o'
Deyrnas honno?

A. Gweddio yr ydym yn y geiriau hynn
ar i'r Deyrnas hon *ddyfod* felly *mewn gall*
(*a*), fel y byddo iddi gynnyddu lle y mae hi,
chael ei derbyn, lle nad yw; fel y b'o i deyrna
pechod a Satan gael eu llwyr ddiniſtrio (*b*)
Ac i holl deyrnaſoedd y byd fod *yn eiddo ein Ha*
glwydd ni a'i Ghriſt, pan *deyrnaſo efe yn oes oeſoedd*
Dat. 11. 15. (*a*) Marc 9. 1. (*b*) 1 Cor. 15. 2
Mae 'n rhaid iddo deyrnaſu hyd oni oſodo ei bo
elynion dan ei draed ef.

Q. Beth yw 'r drydedd Arch?

Arch 3. A. **Bid dy ewyllys ar y ddaiar, megis**
mae yn y Nefoedd.

Q. Pa beth a ddeellwch wrth *ewyllys* Duw,
gweddiwch am *ei wneud ar y ddaiar*?

A. Gweddio yr wyf, yn 1. ar i Dduw ddwyn
i ben yn ei amſer da beth bynnag a addawodd
(*a*); 2. Ar i mi a phawb eraill fod yn barod
ufuddhau i beth bynnag a ofynno (*b*). 3. A
thrwy ammynedd ymddaroſtwng dan bob cyſtudd
y mae yn ei ddanfon (*c*). (*a*) Ezec. 36.
36, 37. *Myſi yr Arglwydd a'i lleferais ac a'*
gwnaf.—Ymofynnir a myſi etto gan dy Iſrael,
wneuthur hyn iddynt. (*b*) 1 Cron. 28. 9. *Gwaſanaetha*
ef a chalon berffaith ac a meddwl ewyllyſgar.
(*c*) Act. 21. 14. *Ni a beidiaſom, gan*
ddywedyd, ewyllys yr Arglwydd a wneler.

Q. Beth yw 'r bedwaredd Arch?

Arch 4. A. **Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol.**

Q. Beth a arwyddocceir wrth *Fara*?

A. Pob lluniaeth, ac ymborth er cynhaliad Dyn. Gen. 43. 31, 34. *Efe a ddywedodd wrthym, oſodwch fara.*

Q. Oni arferir y gair *Bara* hefyd mewn Yſtyr yſprydol?

A. Gwneir; megis Ioan. 6. 31. Ac felly yr rferir ef hefyd yn y *Catechiſm*, lle y dywedir in bod ni wedi ein dyſgu oddi yma, i *weddio ar Dduw ddanfon i ni bob peth angenrheidiol, yn gyſtal 'n heneidiau ac i'n cyrph.*

Q. Pa beth a ddeellir wrth *Bara beunyddiol*?

A. Hwnnw ſydd beunydd yn angenrheidiol i'n cynneiliaeth, ac yn gymmwys i'n cyſſuro. Dih. 30. 8. *Portha fi a'm digonedd o fara.*

Q. Paham yr ym ni yn gweddio beunydd, *Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol*?

A. Oblegid ein bod ni bob Dydd yn diſgwil wrth Dduw, ar iddo roddi i ni yr hyn y mae arnom ei eiſiau; ac er iddo gadw a chynnal a bendithio yr hyn ſydd gennym. Deut. 8. 3. *Nid trwy fara yn unig y bydd byw dyn, ond trwy bob gair a'r ſydd yn dyfod allan o enau 'r Arglwydd, y bydd byw dyn.* Matth. 4. 4. 1 Tim. 4. 4.

Q. Beth a ddyſgir i chwi oddi yma?

A. 1. Ymfodloni ar y'r hyn ſydd gennyf yn y byd, yr hyn y mae Duw yn ei weled yn dda i roddi i mi, ac yr wyf yn ei dderbyn ganddo. Heb. 13. 5. *Byddwch fodlon i'r hyn ſydd gennych.*

2. Hyderu yn waſtadol ar Dduw, oddi wrth yr hwn y daw pob daioni: Iaco. 1. 17. *Pob rhoddiad daionus a phob rhodd berffaith oddi uchod y mae,* &c.

3. Cyrchu atto am bob daioni y mae arnaf ei eiſiau, a'i glodfori ef beunydd am ba beth byn-

nag yr wyf yn ei dderbyn. Phil. 4. 6. *Ym mh* *peth mewn gweddi ac ymbil gyd â diolchgarwc* *gwneler eich deiſyfiadau chwi yn hyſpys ger br* *Duw.*

Q. Beth ydyw 'r bummed Arch?

Arch 5. A. **A maddeu i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.**

Q. Beth a ddeellir wrth *Ddyledion*?

A. Pob pechod, o ba fath a gradd bynnag bônt. Col. 2. 13. *Chwithau pan oeddych yn fei* *mewn camweddau* ——— *a gyd-fywhaodd efe g* *ag ef, gan faddeu i chwi yr holl gamweddau.*

Q. Beth ſy 'n gynnwyſedig yn y rhan honno *fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr.*

A. Yno y rhoddir allan, 1. Mor rhagoro ydyw y Grâs hwn o faddeu i eraill, megis dawn pa le bynnag y bo, a wna ein gweddiau yn gymmeradwy gyd â Duw. Luc. 6. 37. *Maddeuwc* *ac fe a faddeuir i Chwithau.*

2. Mor Angenrheidiol ydyw, megis y ma yn ammod, heb yr hwn ni faddeuir i ni Math. 6. 15. *Oni faddeuwch i ddynion eu camweddau, ni faddeu eich Tâd eich camweddau* *chwithau.*

3. Mor bwysfawr yw, megis y mae 'n achlyſur i Dduw i faddeu i ni. Luc. 11. 4. *Maddeu* *ni ein pechodau, canys yr ydym ninnau yn madde* *i bawb ſydd yn ein dylêd* (neu a wnaeth niweid i) *ni.*

Q. Beth ydyw 'r chweched Arch?

Arch 6. A. **Ac na arwain ni i brofedigaeth, eithr gwared ni rhag drwg.**

Q. Pa beth a ddeellir wrth *Brofedigaeth*?

A. Trwyddo yr amcenir y cyfryw achlyſur a'r a ddichon brofi purdeb gwr a dianwadalwch

ei

i feddwl, Ac yn y diwedd (oni achubir ei laen) a all fod yn fodd i ni i dramgwyddo i behod, Gen. 22. 1. *Fe brofodd Duw Abraham.* Cron. 32, 31.

Q. Pa beth ynteu yr ych chwi yn gweddio iw rbyn yn y diwedd-glo hwn; *nac arwain ni i rofedigaeth?*

A. Gweddio yr wyf na ddygo Duw fi, ac na do ef i mi gael fy nwyn i'r cyfryw gyflwr, ac a dichon drwy chwant y cnawd, neu ſerch ar y yd, neu hudoliaeth y Cythrael, beryglu fy iniweidrwydd i yma, na'm Hiechydwriaeth yn l hyn. 1 Cor. 10. 13. *Ffyddlon yw Duw, yr hwn i âd eich temtio uwch law yr hyn a alloch*, &c.

Q. Pa beth yw 'r *drwg* y gweddiwch chwi am ael eich gwaredu rhagddo?

A. 1. Drwg pechod. Hab. 1. 13. *Ydwyt lanach y lygaid nag y gelli edrych ar ddrwg, ac ni elli Edrych ar anwiredd.*

2. Drwg Cyſtudd a choſpedigaeth. Jer. 18. 8. *s y genhedl honno —— a dry oddiwrth ei drygioni; yſi a edifarhaf am y drwg a amcenais ei wneuthur ddi.*

3. Y Byd drygionus (*a*), a'i holl hudoliaethau, 'i ddychryn. (*a*) Gal. 1. 4.

4. Y Cythraul, *y temtiwr* i bechod, Math. 4 3.

5. Damnedigaeth, yr hwn yw ei gyflog ef. Rhuf. 6. 23. *Cyflog pechod yw marwolaeth.*

Q. Pa beth yw ſwmm yr hyn y gweddiwch m dano yn yr Arch hon?

A. Gweddio yr wyf *ar ryngu bodd i Dduw fy ghadw am hymddiffyn ym mhob perygl Yſprydol a horphorol. A chadw o hono fyſi rhag pob pechob ac nwiredd, a rhag ein gelyn Yſprydol a rhag angeu ragwyddol.*

Q. Pa beth yw 'r *Mawl-adroddiad* neu ddi
weddiad *Gweddi 'r Arglwydd*?

**A. Canys ti piau 'r deyrnas ar gallu a
gogoniant, yn oes oeſoedd, Amen.**

Q. Pa beth a feddylir wrth *Fawl-adroddiad*?

A. Ffurf barchus yw o fawl a diolchgarwch
arferir yn eglwys Dduw. 1 Cron. 29. 11. *I*
Arglwydd, y mae mawredd a gallu a gogoniant
goruchaſiaeth a harddwch, &c.

Q. Beth a gynnwyſir yn y Mawl-ddatcani
yma?

A. Y mae 'n cynnwys cyfaddefiad, 1. O
gorawl ardderchawgrwydd Duw; yr hyn y
ſylwedd ein mawl a'n haddoliad; y Cyfryw y
ei lywodraeth ef tros bob peth (a elwir yma
Deyrnas); a'i *Allu*, trwy ba un y mae yn eu Cynn
ac yn eu llywodraethu, ac yn Cymmorth pa
a'r ſy 'n gweddio arno: *Tydi biau 'r deyrnas*
gallu.

2. O'r anrhydedd a'r diolch yr ym ni
rhoddi iddo, am ba beth bynnag a dderby
niom ganddo, ac o'r diben er mwyn pa un y rh
ddwyd hwynt. *Ti biau'r Gogoniant.* 1 Cor. 10.
Beth bynnag a wneloch, gwnewch bob peth er go
niant i Dduw.

3. Yno y cynnwyſir, mai fel ac y mae 'r perffei
rwydd yma yn berffaith ac yn eglur, yn d
chreuol ac yn ddiwahanol yn Nuw yn uni
felly dyledſwydd waſtadol yr eglwys yma a
ddaiar, a'r eglwys fry yn y Nefoedd,
rhoddi gogoniant iddo, byth ac yn dragywyd
1 Pet. 4 11. *Fel ym mhob peth y gogonedder D*
trwy Ieſu Ghriſt, i'r hwn y byddo 'r gogoniant
gallu yn oes oeſoedd. Amên. Dat. 5. 13.

Q. Pa beth y mae 'r gair *Amên*, yn ei arwyddoccau?

A. Yn niwedd-ymadrodd, y mae *Amên* yn rwyddoccau cyd-gordiad a boddiant (*a*), dymuniad a deiſyf (*b*), hyder a goglud (*c*). (*a*) Cor. 14. 16. *Pa fodd y dywaid yr hwn ſydd yn gyflawni lle 'r anghyfarwydd, Amên*, &c? (*b*) Jer. 28. 6. *Jeremi a ddywedodd, Amên. Poed felly y gwnelo 'r Arglwydd.* 1 Bren. 1. 36. (*c*) 1 Cron. 16. 35, 36. *Dywedodd yr holl Bobol. Amên.*

Q. Beth wrth hynny yw meddwl y gair *Amên*, yng-weddi 'r Arglwydd?

A. Yr un peth yw, a phe bae un yn dywedyd, yr holl gwbl y gweddiais i am dano, *yr ydwyf yn gobeithio y gwna Duw o'i drugaredd a'i ddaioni trwy ein Harglwydd Ieſu Ghriſt*, *ac am hynny yr wyf yn dywedyd, Amên. Poed gwir.*

E RHAN

RHAN V.

Am y Sacramentau.

Y Sacramentau.

Q. **Pa ſawl Sacrament a ordeiniodd Chriſt yn ei Eglwys?**

A. **Dau yn unig, megis yn gyffredinol yn angenrheidiol i iechydwriaeth; ſef, Bedydd a Swpper yr Arglwydd.**

Q. *A ydyw 'r ddau hyn yn angenrheidiol i Iechydwriaeth?*

A. Ydynt, *yn gyffredinol yn angenrheidiol.*

Q. Paham y dywedir eu bod nhw *yn gyffredinol* yn *angenrheidiol?*

A. Oblegid nid oes neb yn rhydd oddiwrth y rhwym o'u cadw nhw, oddieithr y rhai ſydd anghymmwys, ac heb fod iddynt gyfle.

Q. Pa fodd y mae 'r ddau hyn *yn angenrheidiol?*

A. 1. Megis mai Bedydd yw'r ffordd i dderbyn rhai i Eglwys Chriſt (*a*), allan o ba un nid oes addewid o Iechydwriaeth (*b*). (*a*) Matth. 28. 19. *Ewch a dyſgwch* [Diſgybliwch] *yr holl genhedloedd, gan eu bedyddio hwynt*, &c. (*b*) Eph. 2. 12. *Eſtroniaid oddiwrth ammodau yr addewid, heb obaith gennych*, Ioan. 3. 5.

2. Megis y mae Swpper yr Arglwydd yn Dy-
tiolaeth o'n Cyfundeb ni a'r Eglwys (*a*), a
modd i dderbyn y Grâs hwnnw (*b*) yr hwn a
ddawyd i ni yn y Bedydd. (*a*) 1 Cor. 10. 17.
Vyni yn llawer ydym un bara, ac un Corph; canys
x ydym ni oll yn gyfrannogion o'r un bara. (*b*) Adn.
6. *Phiol y fendith, yr hon a fendigwn, onid Cym-*
mun [Cyfranniad] *Gwaed Chriſt ydyw? Y bara*
r ydym yn ei dorri, onid Cymmun corph Chriſt
w?

Q. A oes gan Eglwys *Rhufan* onid dau Sa-
crament yn unig, fel ninnau?

A. Oes, o ran y mae ganddynt bump gyd a'r
dau yma; ſef, *Conffirmaſiwn, Penyd, Ennaint*
ddiallan [Enneinio 'r Cleifion yn y perigl
ithaf o'u marwolaeth,] *Urddau*, a *Phriodas*; ac
maent *yn melldigo* pawb oll ac ſydd ganddynt
ai neu fwy na ſaith Sacrament, a elwir *yn wir*
cyn gymmwys felly.

Q. Eithr pa ham na bae mwy na dau Sacra-
ment?

A. Oblegid yn unig gan y ddau yma y mae
oll arwyddion perthynol i Sacrament gwir ac
ddas; ac o ba rai y mae y pump eraill yn
ddiffygiol.

Q. Pa beth yr wyt ti yn ei ddeall wrth y
gair hwn Sacrament?

A. Yr wyf fi yn deall, Arwydd gweledig
ddi-allan o ras yſprydol oddimewn a roddir
ni; yr hwn a ordeiniodd Chriſt ei hun,
megis modd i ni i dderbyn y gras hwnnw
rwyddo, ac i fod yn wystl i'n ſicrhau ni, o'r
gras hwnnw.

Q. Pa rai ydyw 'r Priodolaethau ſy'n per-
thyn i wir Sacrament, megis y goſodir ef alla
yma ?

A. Y pedwar hyn ydynt.

1. Bod *arwydd gweledig oddi-allan*, megis *Dw*
yn y Bedydd, a *Bara* a *Gwin* yn Swpper y
Arglwydd.

2. *Gras Yſprydol oddi-fewn*, a arwyddoccei
drwyddo, megis *Adenedigaeth* trwy Fedydd,
Chorph a *Gwaed Chriſt* yn Swpper yr Arglwydd

3. Ordeinhâd Duw; fe a'i *rhoddir i ni*, ac fe a
ordeinir gan Ghriſt ei hunan. Matth. 28. 19. *Ew*
a dyſgwch [Diſgybliwch] *yr holl genhedloedd, g*
eu bedyddio hwy yn enw yr Tad a'r Mab a'r Yſpry
Glan. 1 Cor. 11. 23. *Myſi a dderbyniais gan yr A*
glwydd, yr hyn heſyd a draddodais i chwi.

4. Y mae i fod *yn fodd i dderbyn* y grâs *hw*
nw, ac yn wyſtl i'n ſiccrhau ni o'r grâs hwnnw
Matth. 26. 28. *Hwn yw fy Ngwaed o'r Teſtame*
[Cyfammod] *newydd yr hwn a dywelldir tros law*
er maddeuant pechodau.

Q. Pa ſawl rhan ſydd mewn Sacrament?

A. Dwy, yr Arwydd gweledig oddi-allan
a'r gras Yſprydol oddi-fewn.

Am y Bedydd.

Q. Pa beth yw'r Arwydd gweledig oddi-
allan, neu'r ffurf yn y Bedydd?

A. Dwfr: Yn yr hwn y bedyddir un, Y
Enw 'r Tad a'r Mab a'r Yſpryd glan.

Q. Pa beth yw Bedydd Chriſtnogol?

A. Golchiad yw (naill ai trwy daenellu (*a*),
neu dywallt dwfr ar (*b*), neu drochi (*c*) u
ynddo) yn Enw 'r Tâd a'r Mab a'r Yſpryd Glân.

(*a*) *Num.* 8. 7. *Ezec.* 36. 25. *Heb.* 10. 22.

(*b*)

(*b*) *Marc.* 7. 4. *Ioan* 13. 10. (*c*) *Act.* 8. 38.

Q. Pa beth yw'r gras yſprydol oddi-fewn? Neu'r peth a arwyddocceir wrth y Bedydd·

A. Marwolaeth i bechod a ganedigaeth newydd i gyfiawnder (a): **Canys gan ein bod ni wrth naturiaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn blant digofaint; drwy Fedydd y gwneir ni yn blant Gras** (*a*)· Rhuf. 6. 3, 4, 11. *Oni wyddoch chwi am gynnifer o honom, ac a fedyddiwyd i Ghriſt Ieſu, ein bedyddio ni iw farwolaeth ef? Claddwyd ni gan hynny gyd ag ef trwy fedydd, ei farwolaeth; fel megis ac y cyfodwyd Chriſt o feirw trwy ogoniant y Tad, felly y rhodiom ninnau mewn newydd-deb buchedd.*

Q. Pa beth yw 'r cyflwr yr oeddych chwi a phob rhyw ddyn ynddo cyn y Bedydd?

A. Fe a'n ganwyd wrth naturiaeth mewn pechod ac yn blant digofaint. Epheſ.2.3. *Yr oeddym ni wrth naturiaeth yn blant digofaint megis eraill.*

Q. Pa beth yw 'r Cyflwr, i ba un y dycpwyd chwi trwy Feddyd?

A. Trwy fedydd *y gwneir ni yn Blant Grâs,* Epheſ. 2. 4, 5. *Duw yr hwn ſydd gyfoethog o drugaredd, o herwydd ei fawr gariad, trwy'r hwn y carodd efe ni, ie pan oeddym feirw mewn camweddau, a 'n cyd-fywhaodd ni gyd â Chriſt (trwy râs yr ydych yn gadwedig).*

Q. Pa fodd y gwneir chwi *yn blentyn Grâs trwy* Fedydd?

A. Megis trwyddo yr wyf yn mynd mewn cyfammod a Duw, a chennyf hawl i râs a bendithion y cyfammod hwnnw, o'r hwn y mae fy Medydd yn fodd ac yn wyſtl. 1 *Ioan* 3.2. *Yr awron*

meibion i Dduw ydym, Act. 2. 38, 39. *A Ph*
a ddywedodd, edifarhewch a bedyddier pob un o h
noch yn enw Ieſu Ghriſt er maddeuant pechodau,
chwi a dderbynniwch ddawn yr Yſpryd Glân. Cany
chwi y mae'r addewid ac i'ch plant, ac i bawb y
mhell, cynnifer ac a alwo yr Arglwydd ein Duw
atto.

Q. A ydyw Bedydd ei hun yn ddigonol i le
chydwriaeth?

A. Nac ydyw, ei hun heb yr *Ail-anedigaeth*
arwyddocceir drwyddo, Oni *byddwn feirw i b*
chod a byw i Dduw trwy Ieſu Ghriſt, Rhuf. 6.
4, 11.

Q. Pa beth a ddiſgwilir gan y rhai a fe
dyddier?

A. Edifeirwch (a), drwy'r hon y maen
yn ymwrthod a phechod; a Ffydd(b)drwy'
hon y maent yn ddiyſgog yn credu yr hy
oll a ddatcuddiodd Chriſt; ac yn enwedig
addewidion Duw a wneir iddynt yn y Sacrament hwnnw. (*a*) Act. 2. 38. 41. *Edifarhewch a bedyddier pob un o honoch chwi yn enw Ieſu Ghriſt, er maddeuant pechodau*, &c. (*b*) Act. 8. 37. *Os wyti yn credu a'th holl galon, fe a ellir* dy Fedyddio.

Q. Pa ham wrth hynny y bedyddir plant bychain, pryd na's gallant o herwydd eu hieuengctid gyflawni y pethau hyn?

A. Oblegid eu bod yn addaw pob un o'r ddau [Edifeirwch a Ffydd] drwy eu meichiau, yr hwn addewid pan ddelont i oedran, y maent hwy eu hunain yn rhwym iw gyflawni.

Q. A ellir rhwymo plant, pan nad ydynt eu hunain yn cyttuno?

A. Gellir; felly yr ydoedd dan y gyfraith (*a*), pan gymmeryd plant i'r cyfammod; a phan enwaedid arnynt yr wythfed dydd (*b*), ac o hynny allan fe a'u cyfrifid yn blant i Dduw (*c*): (*a*) Deut. 29. 10, 11, 12. *Yr ydych chwi oll yn ſefyll heddyw ger bron yr Arglwydd eich Duw, pennaethiaid eich llywthau—eich plant—i ſyned o honot dan gyfammod yr Arglwydd.* (*b*) Gen. 17. 12, 13, 14. (*c*) Ezec. 16. 20, 21. *Lleddaiſt ſy mhlant, ac a'u rhoddaiſt iw tynnu trwy'r tân* i Moloch.

Q. Pa ſiccrwydd ſydd am fedyddio plant bychain, a enir o rieni Chriſtianogol?

A. Yr unrhyw ac ſydd am fedyddio rhai mewn oedran, a enir o rieni Chriſtianogol; a hynny ydyw, oblegid bod y Cyfammod yn perthyn iddynt, Act. 2. 39. *I chwi y mae'r addewid ac i'ch plant.* 1 Cor. 7. 14. *Pe amgen aflan yn ddiai fyddau eich plant, eithr yn awr* [wedi eu geni o rai yn credu] *ſanctaidd ydynt.*

Swpper yr Arglwydd

Q. Paham yr ordeiniwyd Sacrament Swpper yr Arglwydd?

A. Er mwyn tragwyddol gof am aberth dioddefaint marwolaeth Chriſt, a'r lleſhadau yr ydym ni yn eu derbyn oddi wrtho.

Q. Pa ham y gelwir y Sacrament hwn, *Swpper yr Arglwydd?*

A. Fe a'i gelwir *Swpper yr Arglwydd* (*a*), o ran i'r Arglwydd ei ordeinio ar Swpper (*b*) yn ebrwydd cyn ei farwolaeth. (*a*) 1 Cor. 11.20. *Nid bwytta Swpper yr Arglwydd ydyw hyn.* (*b*) Matth. 26. 20. 26.

Q. I ba ddiben yr ordeiniodd yr Arglwydd ef?

A. 1. Megis arwydd cyffelybiaeth, a dangoſiad o aberth ei farwolaeth ef, (*a*) a modd i gadw i fynu goffadwriath gwaſtadol am dano; (*a*) 1 Cor. 11. 24. *Cymmerwch, bwyttewch, hwn yw fy nghorph,* &c. *gwnewch hyn er coffa am danaf.*

2. Megis *modd* i gael, a *gwyſtl* i'n ſiccrhau ni o'r lleſhâdau yr ym ni yn eu derbyn oddiwrtho (*b*). (*b*) Matth. 26. 28. [*Y gwin*] *hwn yw fy ngwaed o'r Teſtament newydd, yr hwn a dywelldir dros lawer er maddeuant pechodau.*

Q. Paham y gelwir marwolaeth Chriſt *yn Aberth*?

A. Fe a'i gelwir yn Aberth (*a*), oblegid bod Chriſt yn Aberth tros bechod (*b*). (*a*) Heb. 9. 26. Efe *a ddeleuodd bechod trwy ei aberthu ei hun.* (*b*) 2 Cor. 5. 21. *Efe a'i gwnaeth ef yn bechod* [yn Bech-aberth] *troſom, yr hwn nid adnabu bechod.*

Q. Tros ba hyd y mae 'r Ordinhad hwn i barhau?

A. Y mae i barhau er *gwaſtadol gof* am ei angeu *nes ei ddyfod.* 1 Cor. 11. 26. *Cynnifer gwaith bynnag y bwyttaoch y bara hwn, ac yr yfoch y cwppan hwn, y dangoſwch farwolaeth yr Arglwydd hyd oni ddelo.* Act. 1. 11.

Q. Pa beth yw y rhan oddiallan, neu 'r arwydd yn Swpper yr Arglwydd?

A. Bara a Gwin, y rhai a orchymmynnodd yr Arglwydd eu derbyn.

Q. A raid cymmeryd y ddau, *y Bara* a'r *Gwin*, y naill yn gyſtal a'r llall?

A. Rhaid; o ran *yr Arglwydd a orchmynnodd dderbyn y ddau*, 1 Cor. 11. 23, 24, 25. *Derbyniais gan yr Arglwydd — bod i'r Arglwydd Ieſu y nos y bradychwyd ef, gymmeryd Bara*, &c. *Yr un modd hefyd efe a gymmerodd y Cwppan*, &c.

Q. Pa beth yw y rhan oddimewn, neu 'r peth a arwyddoccéir?

A. Corph a Gwaed Chriſt, y rhai y mae'r ffyddloniaid yn wir ac yn ddiai yn eu cymmeryd ac yn eu derbyn yn Swpper yr Arglwydd.

Q. A ydyw y Bara a'r Gwin yn newid eu natur ar ôl eu cyſſegru?

A. Nac ydynt yn amgenach nag yn eu harfer; O ran y maent yn aros yr unrhyw mewn natur a ſylwedd, megis o'r blaen; felly fe a'i gelwir ef deirgwaith *yn Fara*. 1 Cor. 11. 26, 27, 28.

Q. Pa beth yw *Corph a Gwaed Chriſt a* ddywedir yma fod *y Ffyddloniaid yn eu cymmeryd yn wir ac yn ddiai?*

A. 1. Nid corph a gwaed naturiol Chriſt ydyw yn ol y llythyren, 1. O ran y mae *'r Catechiſm* yn dywedyd, *y rhan oddimewn, neu 'r peth a arwyddoccéir* trwy'r Bara a'r Gwin yn y Sacrament, *ydyw corph a gwaed Chriſt*: Ac felly arwyddion ydyw y Bara a'r Gwin o'r corph a'r gwaed hwnnw, ac nid y corph na'r gwaed cnawdol ei hun. 2. Oblegid y dywedir, *Corph a Gwaed Chriſt*, y rhai *y mae 'r ffyddloniaid yn wir ac yn ddiai yn eu derbyn*; er gwrthſefyll yr angrhedadyn, y rhai (fel ac y dywaid y 29 Articl) *nid ydynt y* *bwytta Corph Chriſt yn Swpper yr Arglwydd.*

2. Attebaf, gan ddywedyd yn eglur, mai trwy *Gorph a Gwaed Chriſt* y deellir Chriſt ei hun, yr hwn a ddioddefodd yn ei Gorph, ac a dywalltodd ei waed troſom. Ioan 6. 53, 54, 55, 56. *Oni fwyttewch gnawd mab y dyn, ac oni yfwch ei waed ef, nid oes gennych fywyd ynoch*, &c. Ei *Gnawd a'i Waed*; hynny yw, Ef ei hun, fel ac y mae yn canlyn yn ebrwydd, adn. 57. *Yr hwn ſydd yn fy mwytta i yntef a fydd byw trwof fi.*

Q. Pa fodd y mae Corph a Gwaed Chriſt wedi *eu cymmeryd a'u derbyn yn wir ac yn ddia* *gan y ffyddloniaid yn Swpper yr Arglwydd*?

A. Y mae'r ffyddloniaid yn derbyn Chriſt (yr hwn fel hyn a ddioddefodd yn ei Gorph ac a dywalltodd ei Waed) trwy ffydd; Fel mai Chriſt ei hun yw *Cnawd* a *gwaed* Chriſt; felly *bwytta* a *derbyn* yw 'r un â *Chredu*. Ioan 6. 35. *Myfi yw bara 'r bywyd yr hwn ſydd yn dyfod attafi, ni newyna: A'r hwn ſydd yn credu ynofi, ni ſycheda un amſer.* adn. 51. *Os bwytty nêb o'r Bâra hwn, efe a fydd byw yn dragywydd.* adn. 54. *Yr hwn ſydd yn bwytta fy Ngnawd i*, &c. adn. 56, 57.

Q. A oes dim rhagor rhwng y Lleſhadau [neu'r Doniau] yr y'm yn eu derbyn trwy Grîſt, a'i Gîg a'i *Waed* ef?

A. Oes, mae cymmaint o ragor rhyngddynt, ag ſydd rhwng Crîſt ei hun, a'r doniau a bwrcaſodd efe i ni.

Q. Pa Leſhadau yr ydym ni yn eu derbyn wrth gymmeryd y Sacrament hwn?

A. **Cael cryfhau a diddanu ein Heneidiau drwy Gorph a Gwaed Chriſt, megis y mae'n Cyrph yn cael drwy'r Bara ar Gwin.**

Q. Pa fodd *y cryfheir ac y diddenir ein Heneidiau ni trwy gorph a gwaed Chriſt?*

A. *Fe gryfheir ac fe ddiddenir ein Heneidiau ni* yn Swpper yr Arglwydd, trwy gredu o honom Yng Hriſt, yr hwn a ddioddefodd yn ei Gorph, ac a dywalltodd ei Waed droſom (*a*); yr hwn yn fwy hyſpyſol, a bortreiadir i ni ac a oſodir allan yn yr Ordinhâd yma(*b*). (*a*)Ioan 6. 35. *Yr Ieſu a ddywedodd, Myſi yw bara 'r bywyd; yr hwn ſydd yn dyfod attaſi, ni newyna, a'r hwn ſydd yn credu ynofi, ni ſycheda,* adn. 51. *Myſi yw 'r bara bywiol, yr hwn a ddaeth i wared o'r Nef: Os bwytty neb o'r bara hwn, efe a fydd byw yn dragywydd: A'r bara a roddaſi, yw fy nghnawd, yr hwn a roddaſi tros fywyd y byd.* (*b*) 1 Cor. 10. 16. *Phiol y fendith, yr hon a fendigwn, onid Cymmun* [neu, Gyfrannogiad] *Gwaed Chriſt ydyw? Y bara yr ydym yn ei dorri, onid Cymmun corph Chriſt yw?*

Q. **Pa beth ſydd raid i'r rhai a ddelont i Swpper yr Arglwydd ei wneuthur?**

A. 1. **Eu holi eu hunain** (a), **a ydynt hwy yn wir edifeiriol am eu pechodau a aethont heibio** (b), **ac yn ſicr-amcanu dilyn buchedd newydd** (c). (*a*) 1 Cor. 11. 28. *Holed dyn ef ei hun, ac felly bwyttaed o'r bara ac yfed o'r cwppan,* &c. (*b*) 1 Cor. 11. 20, 21: *Nid bwytta Swpper yr Arglwydd ydyw hyn. O ran* [yn eu Gwleddoedd o Gariad cyn y Cymmun] *un ſydd a newyn arno ac arall yn feddw.*

adn. 31. *Pe iawn-farnem ni ein hunain, ni'n be nid.* (*c*) Eſ. 1. 16, 17, 18. *Ymolchwch, ymlanhewch, bwriwch ymaith ddrygioni eich gweithredoedd oddi ger bron fy llygaid, peidiwch a gwneuthur drwg, dyſgwch wneuthur daioni,* &c. *Dewch yr awron ac Ymreſymmwn, medd yr Arglwydd,* &c.

2. A oes ganddynt Ffydd fywiol yn nhrugaredd Dduw drwy Ghriſt;

Act. 26. 18. *Fel y derbyniont faddeuant pechodau——trwy y Ffydd ſydd ynof fi.* Act. 4. 12. *Ac nid oes Iechydwriaeth yn nêb arall; canys nid oes Enw arall, tan y Nêf, wedi ei roddi ym-mhlith Dynion, drwy yr hwn y ma'en rhaid i ni fod yn gadwedig.* 1 Cor. 11. 29. *Yr hwn ſydd yn bwytta ac yn yfed yn Anheilwng, ſydd yn bwytta ac yn yfed Barnedigaeth iddo ei hûn, am nad yw yn iawn-farnu Corph yr Arglwydd.*

3. Gyd a diolchus-gof am ei Angeu ef:

1 Cor. 11. 26. *Canys cynnifer gwaith bynnag y bwyttaoch y Bara hwn, ac yr yfoch y Cwppan hwn, y dangoſwch* [neu, Mynegwch] *Farwolaeth yr Arglwydd* hyd *oni ddelo.* 1 Cor. 6. 19, 20.

4. Ac a ydynt hwy mewn Cariad perphaith a phob Dyn?

1 Cor. 10. 17. *Nyni yn llawer ydym ûn Bara, ac ûn Corph; canys yr ydym ni ôll yn Gyfrannogion o'r ûn Bara.* Eph. 5. 2. *Rhodiwch mewn Cariad, megis y carodd Chriſt ninnau, ac a'i rhoddodd ei hun troſom ni yn Offrwm ac yn Aberth i Ddûw.* Matth. 5. 23, 24. *Os dygi dy rodd i'r* [neu, hyd at yr] *Allor, ac yno dyfod i'th*

gôf

ôf fôd gan dy frawd ddim yn dy erbyn; Gâd yno y rodd ger bron yr Allor, a dôs ymmaith: Yn yntaf cymmoder di (neu, cais gymmod) *a'th rawd,* [a'r hwn y gwnaethoſt gam, neu yr wn a ddigiaiſt] *ac yno tyred ac offrwm dy ôdd.*

Y DIWEDD.

Hyfforddiad i'r Anwybodus, yng-hylch y Llyfr hwn.

☞ Mae'r Llythrennau a nodir (yn amal iawn yn y Llyfr yma) fel hyn, ſef, (*a*) (*b*) (*c*) (*d*) a'r cyffelib, i gyfarwyddo 'r Darllennydd, at fannau o'r Scrythur ſy'n canlyn, ac a amcenir i brwſio 'r pethau a Nôdwyd felly yn yr Ymadrodd ſy' ychydig o'r blaen.

Ychydig ſannau allan o Air Duw, yng-hylch Dyledſwydd, Canmoliaeth, a Budd dyſcu 'r *Scrythur-Lan*, a'r *Catechiſm* (i'r pwrpas hwnnw;) ac ymddwyn yn ol hynny.

MO*ſes* a orchymmyn i holl *Iſrael*. Deut. 11. 18, 19. ——— *A dyſcwch hwynt* (Gorchmynnion Duw) *i'ch Plant*, &c.

A *Salomon* fel hyn. Dih. 22. 6. *Hyfforddia blentyn ym mhen ei ffordd; a phan heneiddio, nid amedy â hi.*

A *Duw* Grouchaf ſy'n mynegi yn Nodedig am *Abraham*. Gen. 18. 17, 18, 19. ——— *Abraham yn ddiai a fydd yn Genhedlaeth fawr*, &c. *ac ynddo ef y Bendithir holl Genhedloedd y Ddaiar: Canys Mi a'i hadwaen Ef, y Gorchymmyn efe iw Blant, ac iw Dylwyth ar ei ôl, gadw o honynt ffordd yr Anglwydd*, &c.

A St. *Paul*, a orchymmyn. Eph. 6. 4. *A Chwithau Dadau——Maethwch eich plant yn addyſc ac athrawiaeth yr Arglwydd.* Ac yn 2 Tim 1. 13 Y mae 'n erchi i Dimothi, *Bydded gennit Ffurf yr Ymadroddion iachus.* Ac yn rhoddi 'r Ganmoliaeth hon, &c. 2 Tim. 3. 14, 15, 16, 17.——*Ac er i ti yn* Blentyn *wybod yr Scrythur-Lân, yr hon a ddichon dy wneuthur di yn ddoeth i Iechydwriaeth, trwy'r Ffydd ſy'yng Hriſt Ieſu*; &c. Ac heb-law hyn ôll;

Chriſ

Chriſt ei hûn a orchymmyn i'r Iddewon, Ioan.
. 39. Chwiliwch yr Scrythyrau, *&c.* Ac iw
diſcyblion, Matt. 28. 19, 20 *Ewch —— a dyſcwch*
(neu, a Diſgybliwch) *yr holl Genhedloedd, gan*
Bedyddio hwynt, &c. *gan ddyſcu iddynt gadw*
peth a'r a Orchmynnais i chwi, &c. Ac yn Matt.
. 19. Mae'n dywedid i bawb; *Pwy bynnag a*
nelo, ac a ddyſco i eraill ſy ngorchmynnion i, yr
a elwir yn fawr yn Nheyrnas Nefoedd. Ac,
fyrhau, Lu. 11. 28. *Gwyn fyd y rhai ſydd yn*
wrando Gair Duw, ac yn ei Gadw, a hynny yw,
l pe dywedaſai, dedwydd fyth a fydd pob ûn
wrandawo, a gredo, a ddyſco, a gofio, a edi-
rhao ac a rodio yn ôl ewyllys Duw megis yr
ſpyſir ef i ddynion yn yr Scrythur. Ac beil-
h, fel y gallom bawb, gyflawni y Dyled-
yddau yma, a gynhwyſir yn yr Scrythur Lân,
rhagoraf-Gatechiſm ein Heglwys ni; Gwir-
diſarhawn yn ddioed trwy Râs Duw, am ein
mweddau, a'n heſgeuluſtra yn hyn; ac ym-
iwn o hyn allan, yn waſtad ac o ddifrif, i
euthur yn well-well beunydd; fel y gallom
, Hên ac Ifaingc, ynnill ein rhan o'r Glôd
Budd a grybwyllir uchod; ac yn gan-
ol, fel y gallom ni, a'r Genedl ſy' i ddy-
d ar ein hôl, fod yn ddedwyddach yn y
d yma; ac yn gyflawn-wynfydedig yn
nnw a ddaw: A dyweded yr hôll Bobol o
yfnder eu calonnau, (Duw a'i Canniadhâo)
mên.

Books Printed for and are to be ſold
Wotton *at the* Three-Daggers
ſtreet.

A Guide to the Devout Chriſtian. In thre
Parts. The firſt containing Meditatio
and Prayers affixed to the Days of the Wee
together with many occaſional Prayers for pa
ticular Perſons. The ſecond for more Perſon
than one, or a whole Family, for every Day o
the Week; together with many occaſion
Prayers. The third containing a Diſcourſe o
the Nature and Neceſſity of the Holy Sacr
ment; together with Meditations thereon
Prayers and Directions for the worthy Rece
ving thereof. To which is added, a Prayer fo
Aſh-Wedneſday, or any other time in *Lent*; fo
Good-Friday, and any Day of Publick Faſtin
The Third Edition Corrected. By *John In*
M. A. Chanter of the Cathedral Churc
Lincoln.

Twelve Sermons Preach'd upon Several O
caſions. By the Right Reverend Father in Go
Richard Lord Biſhop of *Bath* and *Wells*.

Biſhop *Kidder*'s Demonſtration of the *M*
ſias, being what was Preached at Mr. *B*
Lecture, the 2d Part.

——'s 3d part of the Demonſtration o
Meſſias now in the Preſs.

Dr. *Stanhope*'s Sermon at the Commencem
at *Cambridge*.

—— at the Funeral of Dr. *Towerſon*.

——to the Sons of the Clergy at St. *P*
Cathedral.

Remarks on Human Underſtanding, 1, 2

Occaſional Paper, N. 1,2,3,4,5,6,7,8,9,1

Reflexions on the Growth of Deiſme in *E*